kaybolandefterler

/zine

EDEBİYAT-KÜLTÜR-SANAT ELEKTRONİK DERGİSİ
HAZİRAN 2018 / 8 / MASAL

kaybolandefterler

/zine

EDEBİYAT-KÜLTÜR-SANAT
ELEKTRONİK DERGİSİ

MASAL

HAZİRAN 2018

8.SAYI

GENEL YAYIN YÖNETMENİ
KAPAK GÖRSELİ
DİZGİ-TASARIM
HIDIR MURAT DOĞAN

YAYIN KURULU
HIDIR MURAT DOĞAN
HATİCE TOSUN
FATİH AKÇA
AYŞEGÜL TABAK
LOKMAN KURUCU

ÇEVİRİ
NURTEN UYAR

DÜZELTİ
HATİCE TOSUN

© Derginin Tüm Hakları Saklıdır. İzinsiz Kullanılamaz.

içinde/ne var?

8.Cüce

Ruj, Rimel ve İrin

Kelebek Ölüsü

Susmanın Yetkisiyle

Yeşil Masa

Ben Bir Gürgen Dalıyım

Once upon a time

Bize Ne Anlatıyor?

Araf

Vaziyet Mektubu

Kardeş Katili

Masallar Üzerine Birkaç Söz ve Bir Türk Masalcısı:
Tebrizli Samed Behrengî

Deniz'in Bilinmeyen İsteği;
Rodrigo'nun Bilinmeyen Öyküsü

Uslu Hâller Mekaniği

Maval

Sessizliğe Övgü

Pabuç

Sarışın Gece

Gerçekleşti Nilüferin Ölümü

Bileklerime Uçurum Saye

Kağıt Uçak

Kışın Çatlayan Kabuk

Şaman

Arıza Tespit Formu

Prospektüs

Oğulcan Kütük'ün Ecza Kışı Kitabında "SU"

HIDIR MURAT DOĞAN

Masal Bitti

Dağların, ovaların, bulutların ve rüzgarların tanıklığında geçmiş bir çocukluğun hatırasını taşıyorum avuçlarımda. İnsanların birbirlerine yaralarını gösterdiği toprak damlardan atladım bir vakit. Bir ilkokul şarkısında geçen o uzak köyün o kuş cıvıltılı akşamüstlerinde içtim o çeşmeden o en kandığım suyu.

Ben nenemin yalancısıyım. Katırların boynundan kurnalara dökülen terleri anlattı bana. Nehirlerin beş mevsim kıpkırmızı aktığını. Oluk oluk kan kustuğunu o yılkı atlarının. Issız hikâyeler anlatırdı bana nenem. Kekre bir gülümseyişle karanlığı bölen hikâyeler. Geniş avludaki divana ay ışığı vuruyordu o gece. Rüzgarsız bir Ağustos karanlığıydı ve ben sonradan kurumuş o çeşmenin su hışırtılarını dinliyordum.

Ben nenemin yalancısıyım. O gecelerde büyüdü ağaçlar. Karanlık kollarıyla sarmaladı çocukluğumu. Şelaleler döküldü atların üstüne. Hiç acısı kalmadı boynunda eyerlerin. Karşı dağ yamacına çarptı okyanus. Bir gemi yanaştı buğday tarlasına. Uzaklardan kurtların ulumaları duyuluyordu ve ejderhaları saklıyordu uçsuz bucaksız kayısı bahçeleri.

Ben nenemin yalancısıyım. Ha Bremen ha Yukarı Fırat. Ne farkeder? Belki beş yüz yıl geçti sonra. Neresi daha uzak? Şimdi neredeyim? Ejderhalar nerede? Ya kurtlar?

Ben nenemin yalancısıyım ve esasen yalanlarla tanıştığımda on sekiz yaşındaydım. Nenem o sonbahar öldü. O Eylül günü o toprak evin geniş avlusunda yıkadılar onu. Yağmurlu bir öğleden sonraya gömdüler. Altında uzandığım dut ağaçlarını kestiler birkaç ay sonra. Çeşme kurudu ertesi yaz. Avlusunda koşturduğum toprak evin kapısını çocukluğumun üzerine kilitlediler ve karşı dağ yamacına villalar dikiyor şimdilerde müteahhitler.

Nenem o sonbahar öldü. **Masal bitti.** Daha fazlası değil.

Hıdır Murat DOĞAN
GENEL YAYIN YÖNETMENİ

"ACABA BİR BAŞTAN BİR BAŞA HAYAT, GÜLÜNÇ BİR KISSA, İNANILMAZ VE AHMAKÇA BİR MASAL DEĞİL MİDİR?"
SADIK HİDAYET, KÖR BAYKUŞ

8.Cüce

TAHA SAVAŞ

Tüm halk kralın doğacak olan sekizinci çocuğu şerefine yapılacak olan cüce dövüşünü izlemek için arenada toplanmıştı. Kral; eşi, yedi oğlu, metresi Pamuk Prenses, yardımcıları Cadı ve onun ülkedeki tek ayrıcalıklı, ikinci sınıf insan muamelesi gören cücelerin bilge olarak gördüğü cüce oğluyla birlikte; cücelerin dövüşeceği alanı ve tüm izleyicileri rahatlıkla görebildiği yüksekçe yerde sabırsızlıkla dövüşün başlamasını bekliyordu. Hepsi de birazdan başlayacak olan dövüşte akacak cüce kanlarıyla doldurmak için boş kadehleri ellerinde, zevkle ve heyecanla kendilerinden geçmek üzere cücelerin arenaya çıkışını izliyorlardı. Bir kişi hariç: Bilge Cüce. Bu durum bir tek ona acı veriyordu. Elem içinde zevk alıyormuş gibi görünmek zorunda olmaktan, kendisi gibi cüce olan insanlara dayatılan bu vahşetten ve en önemlisi de kendisinin sahip olduğu haklara ve özgürlüklere diğerlerinin sahip olamayışından... Bu dünyadaki lanetinin cüce olmak olmadığını, diğer cücelerden ayrıcalıklı olmak olduğunu düşünüyordu. Bir gün bu lanetten kurtulmak için her şeyi yapmaya hazırdı.

Savaşacak olan tüm cüceler arenadaki yerlerini alarak, önce kralı ve ailesini daha sonra izleyicileri selamladı. Halk kendinden geçmiş bir şekilde karşılık verdi. Kral dövüşü başlatmak üzere elini kaldırmışken, kraliçe elini davul gibi şişmiş karnına götürerek ters giden bir şeyler olduğunu anladı. Ailesinin eğlencesini bölerek telaşa kapılmalarını istemediği için krala içeri gidip biraz dinlenmek istediğini söyleyerek yanına birkaç yardımcısını da alarak yanlarından ayrıldı.

Kral, eşinin arkasından uzun uzun baktıktan sonra eğlencenin daha fazla gecikmesini istemediği için elini kaldırarak tüm izleyicileri susturarak konuşmaya başladı. Günün anlam ve önemini hatırlattıktan sonra bugüne özel dövüşçü cücelerin en iyi iki tanesinin dövüşmesini istiyordu. Bu, en iyi iki cüceden birinin öleceği anlamına geliyordu. Böylesi bir günde kral isterse tüm cüceler ölebilirdi. Böcek kadar değerleri yoktu. En güçlü iki savaşçı cüce öne çıktı.

Kraliçenin gittiğini gören kralın metresi Pamuk Prenses, boşalan kraliçelik vazifesine kendisini tayin ederek krala seslendi: "Kralım, böyle mutlu bir günde bundan daha görkemli bir dövüş hak etmiyor mu yeni doğacak çocuğunuz ve halkımız?"

Kral, Pamuk Prenses'in ne demek istediğini anlamadı.

Pamuk Prenses, sözlerine büyük bir iştahla açıklık getirdi ve sözleri de daha büyük bir azap getirmek üzereydi: "En güçlü cüce savaşçınızın rakibi ondan daha az güçlü bir cüce olamaz. Onun rakibi, sadece savaşçılar arasında değil, ülkedeki tüm cüceler arasında zekasıyla en güçlü olan Bilge Cüce'den başkası olamaz."

Prensesin sözleri dövüşü izlemeye gelen halkı şoka uğratmış ve az önceki sevinç naraları yerini fısıldanmalara bırakmıştı. Prensler de şaşırmıştı, hepsi birbirine bakıp içlerinden birinin bu saçmalığa itiraz etmesini bekliyordu. Bilge Cüce'nin annesinin gözleri yuvalarından fırlamak üzereydi bu korkunç öneriden dolayı. Bilge Cüce ise ufak bir şaşkınlığın ardından nihayet lanetinin ortadan kalkacağı için tüm vücuduna yayılan huzuru doğduğundan beri ilk defa hissediyordu. Bu hissi sevmişti.

Annesi gözyaşları içinde kralın ayaklarına kapanarak böyle bir şeye izin vermemesi için yalvarmaya başladı. Kral için karar vermesi çok kolaydı. Cadı'yı her ne kadar ailelerinden biri olarak görse de onun cüce oğlunun canının biricik metresinin isteği karşısında hiçbir değeri yoktu. Zaten kral ve halk cücelerden nefret ediyor, yüzyıllar önceki büyük savaşta yendikleri cücelerin tekrar kendilerine bir tehdit olmamaları için onlara dikkatli bir şekilde en ağır esir hayatı yaşatıyorlardı.

Kral, Cadı'yı tekmeleyerek dövüşün gerçekleşeceğini ilan etti. Askerlerine Bilge Cüce'yi savaş meydanına indirmelerini emretti. Askerler kurala uyarak Bilge Cüce'yi kollarından çekiştirerek meydana indirdi. Cüce, hiç karşı koymadan sanki sevdiği bir kadına kavuşacakmış gibi huzurla savaş meydanına indi. Ona bir kalkan ve kılıç verdiler. İzleyiciler yine eski hallerine dönerek tezahüratlarına başladılar. Diğer cüce, dövüşçü cüceler arasında en iyi dövüşen, en güçlü ve en öfkeli olan

Devrik Cüce'ydi. Ama onun öfkesi diğer dövüşçü cücelere değildi; esir oldukları krala ve onun halkınaydı. Adı Devrik'ti. Cüce halkının kaybettiği savaşta cücelerin hükümdarı olan Kral Cüce'nin soyundan geliyordu.

Devrik Cüce, başıyla selamladı Bilge Cüce'yi. Başını kaldırmak istemiyordu. Öfkesinden akan gözyaşlarını düşmanlarının görmesini istemiyordu. Yumruklarını sıktı. Yapabilse hemen orada isyanı başlatıp halkını bu zulümden kurtaracaktı. Kendi canı için değil, diğerlerinin hemen telef olacağını bildiği için bunu asla yapamazdı. Bilge Cüce, onun bu halini anladı ve yanına giderek kulağına eğildi: "Kardeşim, lütfen yap bunu. Yapman gerekeni yap ve böylece beni de huzura kavuştur." dedi ve ona sımsıkı sarıldı.

Kral, dövüşün bir an önce başlamasını emretti. Devrik Cüce, havaya birkaç kılıç darbesi indirerek ne kadar isteksiz dövüştüğünü belli edince izleyiciler homurdandı. Kral, onu motive etmenin yolunu biliyordu. Yanındaki askerlerden birinin kulağına bir şeyler söyledi. Asker verilen emri yerine getirmek için oradan ayrıldıktan çok kısa bir süre sonra elinde bir kafesle geri döndü. Kafesin içinde bir cüce kız çocuğu vardı. Etrafına korkuyla bakan masum küçük bir çocuktu. Asker, çocuğu kafesinden çıkardı ve boğazına büyük bir bıçak dayayarak soğuk ve acımasız bakışlarını Devrik Cüce'ye çevirdi. Kral ve yedi prens de sırıtarak bu motivasyon arttırma girişimini keyifle izliyorlardı. Dövüş meydanındaki iki cüce de artık bu gösterinin bir an önce sona ermesi için gözleriyle anlaştılar. Bilge Cüce, kılıç tutmasını bilmediği ve bunu asla beceremediği için elindeki kılıcı fırlattı ve ölümü kucaklamak için kollarını iki yana açtı. Devrik Cüce, kılıcını havaya kaldırdı, yaşlarla dolan gözleriyle son bir kez baktı halkının bilgesine ve son kez seslendi ona: "Özür dilerim kardeşim, özür dilerim."

Son anda fikir değiştirdi. Başını gövdesinden ayırmak üzere kaldırdığı kılıcını Bilge Cüce'nin tam kalbine sapladı. Cesedinin bir bütün olarak kalmasını istedi. Çünkü onun ölümünün bir anlamı vardı ve artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmayacağına dair yeminler etti oracıkta.

Kralın emriyle askerlerden biri elindeki boş testiyi doldurmak üzere Bilge Cüce'nin yanına koştu. Buna engel olmak için elindeki kılıçla ona saldırmak üzere hareketlenen Devrik Cüce'yi diğer askerler engelledi. Testi yarısına kadar kanla dolduktan sonra asker koşarak kralın ve yedi prensin kadehlerini doldurdu. Olan biteni dehşetli gözlerle izleyen Cadı, Pamuk Prenses'e doğru saldırıya geçmişti ki askerler hemen onu da engelledi. Lanetler savururken, kral ve ailesi onu kırdayarak izliyorlardı.

İçeriden telaşlı bir halde gelen hizmetçi, krala çocuğunun dünyaya gelmek üzere olduğunu haber verdi. Kral ve oğulları sevinçle karşıladı bu haberi ve hemen içeri kraliçenin doğumu gerçekleştirmekte olduğu odaya doğru koştular. Bilge Cüce'nin ölümü çoktan unutulmuştu. Oysa bu ölüm ve birazdan gerçekleşecek olan doğum, yeni bir çağın habercisiydi.

Kral ve oğulları odaya girdiklerinde kraliçeyi ter içinde, yorgun ve tedirgin bir halde buldular. Kral, içtiği kanın kırmızıya boyadığı dudaklarıyla kraliçeyi öptü ve eşinin bakışlarındaki tedirginliğin sebebini anlamaya çalıştı. Gözleri yeni doğan bebeğini aradı ama bulamadı. Kraliçe, korkuyla odanın köşesinde sırtları kendilerine dönük olan hizmetçi kadınları işaret etti. Kral, hizmetçileri eliyle itip bebeğini gördüğünde yüzüne yayılan mutlulukla eşine baktı ve onun yersiz tedirginliğinden ötürü güldü. Bu sefer bir kızı olmasını istiyordu ama oğlu olmuştu yine. Bu önemsizdi. Eşinin bundan ötürü korkması gereksizdi. Bebeği kucağına alıp kraliçenin yanına geldi. Sevinç içinde sanki ilk kez baba oluyormuşçasına keyifliydi. Kraliçeye, bebeğini göstererek kendisine bir evlat daha verdiği için şükranda bulundu. Kraliçe, tedirginliğini bozmadı. Aksine daha da artmıştı tedirginliği. Çünkü kral mutluydu. Çünkü kral anlamamıştı. Kendisi de anlamamıştı sadece hissetmişti. Yardımcıları Cadı, kendisine Bilge Cüce'yi doğurduktan sonra onu ilk kez kucağına alıp ona baktığında nasıl hissettiğinden bahsetmese belki o da bu hissin ne demek olduğunu bilemeyecekti. Ama artık biliyordu. Çünkü anneler bilirdi. Çünkü anneler hissederdi.

Aylar hızlıca geçti. Kraliçe, korkuyla ve diğer evlatlarına hissettiği merhametten çok daha fazlasını sunduğu sekizinci oğlunun üçüncü yaş günü yaklaşırken fırsat buldukça onu eşinden ve kardeşlerinden uzak tutuyordu. Kral, bir terslik olduğunu anlamaya başlamıştı ama ülkedeki bazı sorunlardan dolayı bu konunun üstüne gitmiyor, gecelerini Pamuk Prenses ile geçiriyordu. Kraliçe, kadınlık gururunu çoktan bir kenara atmış, cüce doğan evladını eşinden ve ağabeylerinden korumak için bir yol arıyordu.

Ülkedeki bazı sorunlar kral için o kadar önemli gözükmese de bunlar ciddi problemlerdi. Başkente uzak kasabalarda bastırılması günler alan cüce isyanları orduyu ve prensleri yıpratıyordu. İsyanların fitilini bizzat kendisi ateşleyen kral, prenslere kendisini isyan saçmalıklarıyla meşgul etmemeleri yönünde uyarılarda bulunuyordu. Kralın, saçmalık olarak gördüğü isyanlar meyvesini vermiş ve cüceler bir kasabayı tamamen kontrolleri altına almış ve orada kendi özgür dünyalarını kurmaya çalışıyorlardı. Kasabanın tam ortasında görkemli kara bir şato vardı. İsyanların ilk başladığı günden bu yana cücelerin etrafında toplandığı ve gücünü bu şatodan aldıkları henüz kralın ve prenslerin kulağına gitmemişti. Bu şatonun içinde öfkeli, incitilmiş bir kadın yaşıyordu: Cadı.

Matemle geçen ayların ardından bir gece, acısını dindirecek özel bir ikramda bulunmak üzere daha önce hiç tanımadığı iki varlık kapısını çaldı. Kendilerini Harut ve Marut olarak tanıtan ve daha önce gördüğü bütün insanlardan çok daha güzel olan misafirlerini hüzün yuvasında ağırladı. Yedi günün sonunda misafirleri gitmek üzere Cadı'yla vedalaşırken ona uyarıda bulundular:" Unutma, sana verdiğimiz ikramı sadece acını dindirmen ve iyilikte bulunman için verdik. Sakın onu kötülük için kullanma."

Cadı, kendisine yapılan uyarıyı asla unutmadı. Ama o ikramı kullanacağı günü planlamaya başlamıştı. İkram edilen hediye tam da oğlunun seveceği türden bir şeydi. Bir bilgiydi. Sihir bilgisi. Öğrendiği sihirler onu günden güne güçlendirmişti. Artık o eski matem havasından eser yoktu. İyi hissediyordu. Sihirleri, oğlundan kendisine kalan bir emanet olarak gördüğü zulüm içindeki cücelere yardım etmek için kullanıyordu. Kendince kurala uyduğunu ve bu ikramı iyilikte bulunmak için kullandığına inanıyordu.

Günlerden bir gün kapısı çaldığında, karşısında kraliçe ve bebeğini buldu. İçinde beliren öfke, kendisinden yardım dileyen annenin bakışlarına yenik düştü. Kraliçe tüm olan biteni anlatarak ondan evladına yardım etmesini diledi. Kralın ve diğer evlatlarının artık durumu anlayacaklarını ve anlar anlamaz da biricik bebeğini katledeceklerini söyledi.

Cadı, bebeği kucağına aldı. Kaybettiği oğlunu kurtaramamıştı. Gözlerinin önünde vahşice öldürülürken hiçbir şey yapamamıştı. Ve şimdi oğlunun ölümünü emreden adamın bebeği kucağındaydı. Üstelik babasından korunması gerekiyordu. Yardım teklifini kabul etti. Bu yardım aynı zamanda Cadı'nın intikam planına da hizmet edecekti. Kraliçeye planını anlattı ve sadece bebeğinin zarar görmeyeceğine dair söz verdi.

Cadı'ya güvenmekten başka çaresi olmayan kraliçe, gecenin karanlığında tekin olmayan yerlerden Cadı'nın emriyle isyancı cüceler sayesinde güven içinde saraya geri döndü.

Birkaç gün sonra ülkede sekizinci prensin yaş günü kutlamaları başladı. Kral ve prensler, neşe içinde konuklarını ağırlıyor, Pamuk Prenses, en güzel elbiselerini giymiş ve gerçek kraliçenin kim olması gerektiğini herkese göstermeye çalışırcasına şehvetle konuklar arasında dolaşıyordu, saray en kalabalık ve en süslü gününü geçiriyordu. Konukların tebriklerini ve armağanlarını teker teker kabul eden Kral, eşini ortalıkta göremeyince meraklanarak hizmetçilerine eşinin nerede olduğunu sordu. Hala odasından çıkmadığını öğrenince prensleri de yanına alarak hep birlikte kraliçenin yatak odasına gittiler.

İçeri girdiklerinde, kraliçeyi ve cüce prensi kahkahalarla oyun oynarken buldular. Kral, eşinin neden evladını kendisinden ve kardeşlerinden uzak tuttuğunu nihayet anlamıştı. Neşe yerini öfkeye bırakmıştı. Ağzı lanetler savurmak üzere açılınca, masum ve her şey habersiz evladı korkuyla annesinin bacaklarına sarıldı. Ağabeyleri tiksintiyle ve öfkeyle bakıyor; lanet olarak gördükleri kardeşlerini hemen oracıkta öldürmeyi ve kendilerini bu utançtan kurtarmayı istiyorlardı. Kraliçe, Cadı ile yaptıkları plana uyarak onlara itiraz etmedi. Tek bir isteği vardı: evladını kimselerin uğramadığı Hükümsüren Mağarası'nda öldürmeleri. Kapı eşiğinden onları dinleyen Pamuk Prenses, nihayet aradığı fırsatı bulmuştu. Hışımla odaya girdi ve kralı bu laneti dünyaya getiren kraliçenin de öldürülmesi gerektiğine ikna etti. Hep kraliçenin yerine geçmenin hayalini kuruyordu ve artık bu hayalin önündeki tek engel de ortadan kalkmak üzereydi. Kral, eşinin de metresinin de dileğini kabul etti. Kraliçe son kez korkuyla ve şefkatle kendisine bakan evladına sarıldı. Ağabeyleri tarafından odadan götürülürken, Cüce Prens'in annesine olan feryadı tüm odada yankılandı. Kapanan kapının çıkardığı ses kraliçenin ölüm vaktinin de geldiğini haber veriyordu. Kral, hiçbir acıma duygusu hissetmeden metresinin mutlulukla izlediği cinayeti gerçekleştirmek için elini kılıcına götürerek biricik eşinin canını oracıkta alıverdi.

Prensler, yol boyunca kendileriyle konuşmaya çalışan kardeşlerine hiçbir cevap vermeden sanki o yokmuş gibi davranarak, kardeşlerini öldürdükten sonra ona gömmek için kazma ve küreklerle Hükümsüren Mağarası'na vardılar. İlk defa geldikleri bu mağaraya yıllar boyunca kimselerin uğramadığını, mağaranın kaderine terk edildiğini fark ettiler. Yanıldıklarını bilmiyorlardı. Büyük mağaranın tam ortasında rengarenk mermerden bir yatak buldular. Cinayeti bu yatağın üzerinde işlemeye karar verdiler. Her ne kadar hepsi de cüce doğan kardeşlerinin ölmesini istiyor olsa da hiçbiri bunu bizzat kendisinin gerçekleştirmesine yanaşmıyordu. Uzun süre aralarında tartıştılar. Yol boyunca onları takip edip, mağaraya geldiklerinde bir kenardan onları gizlice gözetleyen Pamuk Prenses daha fazla dayanamayarak ortaya atıldı. Eğer kabul ederlerse bu cinayeti gerçekleştirebileceğini söyledi. Prensler birbirlerine bakarak bunun iyi bir fikir olduğu konusunda anlaştılar.

Pamuk Prenses, yanında getirdiği bıçağı hiç acımadan zavallı kardeşlerine sapladığında, kardeşlerden biri utandı, diğeri neşelendi, öteki öfkelendi, birinin uykusu geldi, bir diğeri bilgince tavsiyelerde bulundu, öbürü budalaca sözler sarf etti, en sonuncusunun içini de merak duygusu kapladı. Pamuk Prenses'in gözüne sis perdesi indi, bıçağın kesmediğini fark etmedi, akmayan kanı fark etmedi. Ama öldürdüğünden emin bir şekilde tertemiz bıçağını sanki kanlara bulanmış bir şekilde yanında getirdiği bezle sildi. Prenslerin uykuya daldığını görünce öldüğünden emin olduğu, kendisine gülümseyerek bakan kurbanına son kez bakarak oradan ayrıldı.

Yedi prens kendilerine geldiklerinde lanetleriyle ilk selamlaşmaları, kıyafetlerinin içinde küçülüp kalmış olan bedenleriyle göz göze geldikleri an olmuştu. Şaşkınlık ve korku içinde birbirlerine bakıyor, neredeyse bedenlerinin iki katı olan kıyafetlerinin içine sığınarak bunun bir kabus olduğuna kendilerini inandırmaya çalışıyorlardı. Kardeşlerini üstüne koydukları rengarenk mermer taşın, kararıp eskiyen bir taşa dönüştüğünü fark ettiler. Üstelik kardeşleri de orada değildi. Mağaranın duvarına dayanmış olarak duran neredeyse kendi boylarında olan kazmalarını ve küreklerini güçlükle alarak oradan ayrıldılar. Gecenin karanlığında kimselere görünmeden ağaç yapraklarıyla örtmeye çalıştıkları çıplak ve cüceye dönüşmüş bedenleriyle –bir daha asla kabul edilmeyecekleri– saraya doğru yola koyuldular.

Pamuk Prenses, saraya vardığında içinde tarif edemediği bir huzursuzluk olduğunu fark etti. Hızlı adımlarla kralın odasına çıktı. Kral yoktu. Odadaki büyük aynada kendine bakarak yeni kraliçeyi hayranlıkla izlemeye karar verdi. Bir şeyler ters gidiyordu. Üstündeki yeni elbisenin eskiyip yırtıldığını fark etti. Hemen hizmetçilere bütün elbiselerini getirmelerini emretti. Sırayla hepsini denedi; ülkede hiçbir kadının sahip olamadığı bütün gösterişli ve muhteşem elbiseleri...

Ama sonuç değişmedi. Bütün elbiseler Pamuk Prenses'in bedeninde hemencecik eskiyor, yırtılıyor ve soluyordu. Güzelliğinden hiçbir şey kaybetmemişti ama o güzelliğe eşlik edecek hiçbir elbise yoktu artık. Lanetini hiçbir zaman fark etmeyecekti; ta ki artık kralın gözünden düşüp, eski püskü kıyafetleriyle saraydan kovulana dek.

"Büyük fanteziler, mitler ve masallar gerçekten de rüyalara benzer; bilinçdışından bilince seslenirler, bilinçdışının diliyle, simgeler ve arketiplerle. Kelimeleri kullansalar da, müzik gibi işlev görürler; sözel akıl yürütmeyi devre dışı bırakıp doğruca söylenemeyecek kadar derinde yatan düşüncelere giderler. Hiçbir zaman tam olarak aklın diline tercüme edilemezler; onların anlamsız olduğunu, ancak Beethoven'in Dokuzuncu Senfonisini de anlamsız bulan bir Mantıksal Pozitivist iddia edecektir. Oysa son derece anlamlıdırlar ve ahlak açısından, iç görü açısından ve büyüme açısından faydalı ve pratiktirler."

Kelebek Ölüsü

DİLEK ERKILINÇ

Beni seninle çarpıştıran arsız bir bulutla bakıyorum aynalara
Saatte iki yüz kırk kilometre hızla yağıyorsun elmacık kemiklerimden aşağı
Göğsüme indiğinde nefes alamıyorum adeta

Sen buna bahar mı diyorsun yoksa?
İki kelebek ölüsü gibi yatıyoruz yanyana

Karınca duası okusunlar bizi götüren yola
Ayaklarım çok ufak. Kalbim unufak.
Rüzgâr bir gülden daha fazla sarsıyor beni
Gül dediysem şiir icabı değil.
Benim parmak uçlarım diken tarlası
Kimseye dokunmuyorum.
Senden sökülmüş bir parçayla yama bile olamam
Dilsiz bir öfkeyle dudaklarımı doğruyorum sadece
Dişlerimin arasında söyleyemediklerim kırılıyor
Şiir'im diyorum
Dizelerim harf kaybediyor oluk oluk
Şair bir kadını şiiriyle sınama sakın!

Ruj, Rimel ve İrin

AHMET GECE

Masa örtüsünün üstünde tütün kırıntıları
Nerde ekmek, nerde yemek
İpini sıkıca tutuyorsun hala içindeki acılı küheylanın
Anın nutku gevşek, gövdendeki mor sancılardan-
- Kurtulmak için
Bütün katalogları taradın
Beyaz bir abajur beğendin, gözündeki karanlık için
Kızıl yakuttan bir bileklik, sessiz ellerin
Süt boynunda kara bir gerdanlık
Soluk benizli bir adam hala seni izliyor
Bütün katalogları taradın
Sakat ruhunu oturtacak bir iskemle bulamadın.

İşittin akarsuların senden habersiz de aktığını
İşittin ama kimseler söylemeden
Gördün hiçbirilerinin bulanık bir sıvıyı gürültüyle tükettiğini
Gördün ama bir it gibi yakana yapıştığını

Apaçık, ulu orta, göz göre göre tanığısın hayatın
Yaşın, acının tarihiyle bir
Acılardan döndüğünde evde kimseyi bulamazsan
Bil ki evdekiler acıya varmıştır.
Ev dediğin ilmek ilmek sökülmüş nakıştır

Gece, tutmazsa seni uykusu kaçmış gözlerinden
Tütün kırıntılarına dön
Dön ki bir bütün bahçeleri yak, yabani bitkilerle dolu
Sigaranı ateşlerken
Sen ki telaşlı entarinle sokağa indiğin vakit
Makine hükmünü kaybeder olur
Göğsün dizginlenmiş nal seslerine tok
Tek değilsin binlerce dişli ve çark
Onları gark ettiren görüntüye şahit.

Uyumsuzluğun ahengi nüksettiği zaman müzikteki melankoliye
Rujlar ve rimeller birer irin gibi akacak.
Ve o zaman anlayacaksın
Karınca yuvalarını kapatan çocuğun sen olduğunu

GIORGIA NAPOLETANO

Susmanın Yetkisiyle[1]

BEKİR DADIR

26.

babam, kapı gıcırtılarının odalarımıza bıraktığı tılsımın yaratıcısı. parmak uçlarında eşiklerin aşınması. uykularımızın üstüne utana sıkıla örtülen yorgan. ağzıyla gözlerinin arası uzun yolculuk; asil yoksulluk, perçemli gün, bir çapaktan aşırılan eksilme. sevgisi ellerinde saklambaç oynayan bir kapı arkası babam. omzu gökyüzü genişliği, kirpikleri gözyaşlarından korkan bir yanılsama. sesi, altında gölgelendiği çınarın hışırtısı. kucağı kuşların sığınağı, kucağı kuşların sığınağı, bir perdenin sessizce çekilişi yüzümüze kucağı. annemin elinde güzellikle işlenmeyi bekleyen o bakir kil babam.

yaraya yara demeyi öğretti annem[2] cümlesinin ortağı, dağın uslanmaz çocuğu, bordo sabahlara uzanan terimizin bahçıvanı babam. sanki bir nisan gecesi doğmamış da bir ilkbahar suskunluğu için yazdırmıştı tanrının reçetesine adını. yeni duyduğum türkünün içimde tekrarlandığı o naif ses, pencere pervazlarında rüyasından düşen bir kanadın havada çırpınıp tekrar yerine konması babam...

bir kere gülse sonsuz pişmanlıklar konuk ediyordu dudağında babam...

1- Susmanın Yetkisiyle 34 bölümden oluşan bir şiirdir.
2- Oğulcan Kütük

Yeşil Masa

ALEJANDRA PIZARNIK
ÇEVİRİ: NURTEN UYAR

Güneş sapsarı bir hayvan gibi.
İyi ki kimse bana yardım etmiyor.
Yardıma ihtiyacınız olduğunda
yardım almaktan daha tehlikeli şey yoktur.

Kendimi çocukluğun güneşiyle hatırlıyorum,
içine ölüm aşılanmış
güzel hayatla.

Ama hayır, güneş gecemi katletmeyecek
Gezginler, bu ikimizin şarkısı, bir metafor gibi
titreşiyorum:muma kıyasla ruh.

Ve yer bile olmayan biryere gitmek dışında
yapacağın birşey yok.

Burası , uzayın çılgın bir adam gibi titrediği yer.
Biri, bahçede zamanın geçişini yavaşlatıyor.

Müzik ve tuvalet suyuyla besleniyorum. Ben
Senin kızınım. Aralıksız, amansız bir rüyayla kavrulmuş.
O kayıp yerde tek bildiğim
gece maskeleri.

Gölgeler uyanmadan
kendime, bir kez olsun bir maske tasarlamaya
vaktim var mı?

Hiçbiryere davetli, hiç olmazsa en dibe.

Ölü bedenimin ağırlığını tartmak için
konuşmayı deniyorum.

Denizler ölülerini saklar. Çünkü
aşağıda olan aşağıda kalmalıdır.

En iyisi için; yeni gölgesiyle savaştı, şeffaflığa karşı mücadele etti.

The Green Table

The sun like a big too yellow animal.
It's lucky no one helps me.
Nothing more dangerous than receiving help
when you need help.

I recall myself in the sun of childhood,
infused with death,
with beautiful life.

But no sun will kill off my night.
The wandering, this song of us two, I flicker like a metaphor:
the soul compared to a candle.

And you'll have nothing except a going to a place
that is no place.

It's here where space trembles like a madman.
Someone in the garden slows the passage of time.

I feed on music and black water.
I'm your girl, scorched by a relentless dream.
Night-masks in that lost place
only I know.

Will I have time to fashion a mask
for myself once I emerge
from the shadows?

Invited to go nowhere but to the bottom.

I try on the language
to test the weight of my dead.

The sea hides its dead. Because
what is below must stay below.

It was for the best; she fought her new shadow,
she struggled against transparency.

Once upon a time, 2018

ŞİRİN DÖĞÜŞ

Ben Bir Gürgen Dalıyım Bize Ne Anlatıyor?

HATİCE TOSUN

OĞUZ DEMİR

Tıknefes olana dek peşinden koştuğumuz yolun sonunda bir düş ile değil de düşüş ile karşılaşırsak ne ederiz?

"Eğer Beşparmak Dağları'nın ardındaki düzlükte kuru bir dalım kalmışsa, artık ben bir gürgen dalıyım!" diyor körpe gürgen serüvenin sonunda. Bir masal mı öykü mü roman mı; yetişkinler için mi yazıldı yoksa çocuklar için mi diye oradan oraya sürüklenir iken okur, tüm soruların yanıtını tek bir cümle ile veriyor Hasan Ali Toptaş: ***"İnsanın karışmadığı her şey bir masaldı."***

Ben Bir Gürgen Dalıyım, çoğunlukla çocuk kitabı kategorisine dahil edilse de aslında yazarın şiirsel dilinin fazlaca ön plana çıktığı gerçek üstü ögeler ile zenginleştirdiği bir yetişkin, farkındalık kitabıdır. Serüvenin Ege bölgesinin bir ormanında geçmesi kitabın yeşil, çevreci kitaplar arasına dahil edilmesini de sağlamıştır. on üç bölümden oluşan eser her bölümünde okurunu farklı bir mesaj ile karşı karşıya bırakır. Okur, serüvene Ege toprağında yetişen bir gürgenin anlatıcılığı ile dahil olur. Mekânın Ege bölgesinde bir orman olarak seçilmesinin nedeni burada çoğunluğu oluşturan ağaç türünün yaz, kış yeşil kalabilme özelliğine sahip olmasıdır. Yazar anlatısı boyunca bu yeşil kalabilme özelliğini ağaçların iç dünyalarına ve mevsimlere, insanlara, zorluklara karşı duruşlarına dayanarak işler.

Korku Dağları Bekler başlığını taşıyan birinci bölüm serüvenin ana karakteri olan gürgen ağacı ile ormanın diğer mensupları olan kestane, ladin, çam ve ardıç ağaçlarının tanıtımı ile rutin yaşamlarını içerir. Yazarın ana karakter olarak gürgeni seçmesinde gürgen ağacının sağlam ahşap kullanılması gereken ürünlerde kullanılan, kerestesi kaliteli bir ağaç olmasının etkisi büyüktür. Zaten serüvenin finali de ağacın bu sağlam yapısı ve dayanıklılığı temele alınarak oluşturulmuştur. Gürgenin en yakın arkadaşı olan köknar da gürgen gibi dayanaklı keresti ile ve kozalakları sayesinde daha albenili olan görüntüsü ile bilinir. Ormanın bilgesi kabul edilen ak sakallı meşe ise serüvenin diğer karakteridir. Meşe de yeşilliğini koruma özelliği ile bilinir. Ancak anlatıda bilge rolünde olmasında diğer ağaçlara nazaran daha uzun bir gövdeye sahip olması, köklerinin derin ve sağlam olması ve vaktiyle bazı uygarlıklar tarafından kutsal sayılması gibi özellikleri etkilidir.

İlk paragraflar orman halkı ve ormandaki yaşam üzerine bilgiler verirken cümle cümle insanın kendi ile karşılaşmasını da sağlar. Ağaçlar ormanda büyülü yaşamlarını devam ettirirken bir yandan da gizli bir korku ile cellat yüzlü birtakım adamların ne zaman gölgelerinde solunacaklarını beklerler.

"Bir gün sıra bize de gelecek." diyordu ak sakallı meşe.
Hatta, bunu hemen her gün tekrarlıyordu.

İkinci bölüm olan ***Rüya***, gürgenin gördüğü bir kâbus ile başlar. Kabusta cellat yüzlü adamların kendini kesmeye geldiğini fark eden gürgen, birden kanatlanır ve Beş Parmak Dağları'nın ardındaki küçük bir köye doğru uçar. Adamlardan kurtulduğu için sevinirken bu kez de köy meydanında toplanan çocuklar tarafından kuş sanılıp sapanla vurulur ve yere düşer. Kabustan uyandığı zaman gürgen, daha da umutsuzdur.

"İnsanlardan korkuyorum.
Hem de bu korkum, dallarım uzadıkça artıyor."

Bu kâbus gürgeni insanlar tarafından kesildikten sonra kendisine ne olacağı üzerine daha fazla düşünmeye iter. Ak sakallı meşenin anlattığına göre ağaçlar odun edilip yakılmadığı sürece dönüştükleri eşya sayesinde bir müddet daha yaşamaya devam etmektedirler. Bu durum gürgen için bir umut olur ve odun olup yanmaktansa tahta olup bir gitara, bir pencereye ya da mavi boncuklu bir beşiğe dönüşmeyi diler.

"O halde, geleceğimizi belirleyebiliriz.
Kendi kaderimizi kendimiz çizebiliriz.
Dim dik büyürüz.
Böylece, odun olup yakılmaktansa, tahta oluruz."

Üçüncü bölüm olan ***Direniş Yılları***, gürgenin dik durarak odun olmaya karşı verdiği mücadeleyi anlatır. Bu mücadelesi başta ak sakallı meşe olmak üzere birçok ağaç tarafından faydasız görülse de gürgen kendini güzel bir eşyaya dönüşme hayali ile besler ve serpilip güzelleşmeye başlar.

"Üstelik, herhangi bir şeye karşı direnmek,
daha şimdiden güzelleştirmişti beni.
Varlığıma, benim bilmediğim birçok anlam katmıştı."

Döndüm Baktım Sol Yanıma isimli dördüncü bölüm gürgenin umutlarına gölge düşüren bir kış sabahını anlatır. Uyandığı zaman dostu köknar yerine karların üzerine dağılmış dalları ile karşılaşır. Cellat yüzlü adamlar gece orman uykuda iken onu alıp gitmişlerdir. Peki köknara ne olmuştur?

Mahpushanelere Güneş Doğmuyor isimli beşinci bölümde köknar, yıllar sonra rüzgâr aracılığı ile onu merak eden gürgene ve diğer ağaçlara acı gerçeği fısıldar. Ansızın kesilip götürüldüğü o geceden sonra bir kapı olmuştur. Ancak bir mahpushane kapısı.

"Keşke odun olsaydım da cayır cayır yakılsaydım,
dedi o da bize uzaklardan.
Haklıydı tabii.
Doğrusu, ben onun gibi mahpushane kapısı olacağıma,
bir köy okulunda tuvalet penceresi olmayı yeğlerdim."

İki Misafir, Uzun İnce Bir Yol ve **Avluda** bölümleri gürgenin koruyuculardan kaçan iki kaçak tarafından kesilip bir marangozun avlusuna bırakılma sürecini anlatır. Bu yolculuk boyunca kendi gibi kesilen diğer ağaçlarla ve onların hayalleri ile, insanların dünyası ile, dertleri ile, nasıl ormandan ve diğer canlılardan habersiz oldukları ile tanışır. Avluda aylar süren bekleyişini insanlara dair yaşadığı hayal kırıklığı ve güzel bir eşyaya dönüşme ümidi ile tüketir.

İnsanın Dramı, Yine Bir Yol Göründü Garip Serime ve **Ben de Bilmem Nice Olur Hallerim** bölümlerine gelindiğinde ağaçlar, elinden yeni bir hayata geçiş yapmayı bekledikleri marangozun, oğlunun şehit düşmesi ile gün gün elden ayaktan düşmesine ve nihayetinde ölümüne şahitlik ederler. Marangozun ölümünden sonra maddi sıkıntıya giren karısı ve çocukları atölyeyi içindeki ağaçlar ile satmak zorunda kalır. Gürgen ve arkadaşlarına yeni bir yol görünür. Sonu askeri bir atölyeye varan bir yoldur bu. Artık ne olacaklarsa burada olacaklardır.

"Bana kalırsa, durum hiç de iç açıcı değildi.
Askeri bir atölyedeydik çünkü.
Ne yapılacaksak, aşk ile sevgi ile değil de
verilecek bir emirle yapılacaktık.
Bu yüzden, dünyanın en şirin eşyasına bile dönüşsek,
çürüyüp yok oluncaya dek,
verilen emirin izi kalacaktı alnımızda.
Güzelliğimiz o emir ile zedelenecekti."

Son iki bölüm olan **Kara Gözlerini Sevdiğim Oğlan Oldu Bize Olan Oldu Bize Olan** ve **Utanç Dağları'**na gelindiğinde serüvenin başından beri bir masal dinlemek için koşan okur bir uçurumdan yuvarlanır. Bekledikleri atölyeden birkaç asker tarafından seçilen gürgenin de içinde olduğu bir grup ağaç başka bir marangoza teslim edilir. Yüzü gülmeyen dokunduğu ağaçları hissetmeyen bir marangozun elinden kesilip biçilmiş, yontulup çakılmış, bir dar ağacı olarak çıkar gürgen. Ve avluya, eşi benzeri bulunmayan çok önemli bir şeymiş gibi, insanların içinde yatan vahşiliğin gözle görülür bir şekli olarak dikilir. Alnına çakılan çengele sabunlu bir ip bağlanır. Gencecik bir gövdenin kurumuş dal gibi sallandığı bir gövde olarak utanç içinde kalır.

Ben Bir Gürgen Dalıyım, ne bir çocuk kitabıdır ne de bir masal. Hasan Ali Toptaş'ın bilinçli olarak arafta bıraktığı bir söylencedir. Hatta bölüm başlıkları ile insanlığımıza dair yaktığı bir ağıttır. Bencilliğimize ve kendimiz dışındaki her şeye karşı körlüğümüze dair bir özeleştiridir. İnsanın eşya ile kurduğu ünsiyeti, empati kurarak kavratmaya çalışmıştır. Eşyanın da ruhu vardır, her familyanın kendi içinde bir dünyası vardır fikrine ulaştırır okuru. Toptaş, bazı dertlerin yetişkinlerle yetişkince konuşulup anlatılamayacağını bildiği için onların çocuk yanlarına seslenmiş, hassasiyetlerini huzursuz etmiştir.

"Her şey gibi, o da insanda başlayıp insanda biterdi.
Bu yüzden, cepheler falanca dağda ya da falanca ovada değildi.
Cepheler, bütün acımasızlıklarıyla insanoğlunun içindeydi.
Toprağı titrete titrete yürüyen tanklar,
art arda gümbürdeyen toplar ve durup dinlenmeden
kurşun kusan tüfekler insanoğlunun içindeydi.
Hatta, henüz icat edilmemiş silahlar da
insanoğlunun içindeydi.

Yani, insan bir savaş alanıydı.
Ceket, gömlek, pantolon ya da etek giymiş, kravat takmış,
tıraş olmuş, kokular sürmüş bir savaş alanı.
Gülümseyen bir savaş alanı.
Öpen hatta okşayan, konuşan, susan,
çiçekler alıp çiçekler veren bir savaş alanı...

Peki, bir barış bahçesi olamaz mıydı aynı insan?
Şöyle, güllerin kuş cıvıltılarına,
kuş cıvıltılarının güllere karıştığı,
mutlu yüzlerle dolu rengarenk bir barış bahçesi?"

Araf

EMRE OCAKLI

Üç saate yakındır yürüyordu. Arabalar yanından son sürat geçerken alnından süzülen ter yanağını soğuk bir buz parçası gibi yakıyordu. Bir yere yetişecekmiş gibi hızlı yürüyor, buna rağmen on beş dakikada bir sigarasını yenilemekten geri kalmıyordu. Karmakarışıktı aklı ve ne zaman bir şeylere karar vermeye çalışsa uzun uzun yürürdü. Çoğu zaman da işe yarardı bu yürüyüşler; kafasını kurcalayan her neyse asla ona odaklanmaz, bambaşka şeyler düşünür, kendine masallar anlatıp, olmadık roller biçer ve oynardı. Yürüyüşünü bitirip evine döndüğünde ise kararını çoktan vermiş olurdu. Biliyordu ki bir konuyu saatlerce düşünmek çözüm değildi, çok yorucu bir işti ve bu onu yine saatlerce düşünmeye, yeni olasılıkların ortasına itecekti sadece.

Gecenin karanlığını arabaların farları ve otoyolun ışıkları aydınlatıyordu. Gözünü karartmış, kavga etmeye giden çocuklar gibi dimdik, hırslı ve kararlı yürüyordu. Saatin kaç olduğunun, ne zamandır yürüdüğünün farkında bile değildi; kendini yine olmadık hayallere bırakmış, sonucunda mutlu ve güçlü olduğu bir düşün içinde daldan dala geziniyordu. Ta ki çevresindeki ışıkların on kat daha arttığını görüp, çevresindeki kalabalığın anlaşılmayan bir uğultu oluşturduğu o sesleri duyana kadar. O kadar umursamaz ve dağınık bir haldeydi ki köprünün demir parmaklıklarından sarkan adamı, onu izleyen kalabalığın ve adamı ikna etmeye çalışan polislerin tam ortasında olduğunu fark edememişti. Üstelik intihar edeceğini söyleyen adama en yakın olan da oydu. Ürkek gözlerle etrafını saran insanlara bakarken, insanlar da ona şaşkın gözlerle bakıyordu. Kimseyi yanına bile yaklaştırmayan gecenin kahramanı bile gözlerini ona dikmiş, ne olduğunu anlamaya çalışıyordu.

"Sen kimsin? Yaklaşma daha fazla!" diye bağırdı demirlere tek eliyle sarılmış adam. Yaklaşmaya niyeti yoktu zaten, sadece olduğu yeri anlamaya çalışıyordu. Kötü bir kâbustan uyanıp hâlâ orada olup olmadığını anlamaya çalıştığı ilk beş on saniye gibiydi. Aşinaydı bu duruma ama böylesi daha gerçekti. Pantolonunun arka cebinden sigara paketini çıkartıp bir sigara yaktı. Hâlâ şaşkınlığını atabilmiş değildi. Denizden gelen sert rüzgâr yüzüne bir tokat gibi indi, sigarasından derin bir nefes çekti aynı anda. Adama döndü; ağlamıştı, yüzünde bir pişmanlık, utanç ifadesi vardı. Kırk yaşlarında gibiydi, kendi gibi. Pişmanlık ve utanç duymak için en acımasız yaşlardaydı. İkisinden de kurtulmak çok zordu o yaşlarda, biliyordu. Polislerin ve kalabalığın tarafından sesler geliyordu ama dönüp bakmadı bile. Adamın tutunduğu demirlerin tarafından, denizin ürkütücü karanlığından esen rüzgâr çok güzeldi. Üstündeki teri yeni bir deri gibi vücuduna yapıştıracak kadar güçlü esiyordu rüzgâr. Neşelendiğini hissetti biraz... Adama dönüp, "Kararını verdin mi?" dedi. Adam gözlerini kıstı, yüzündeki sıkıntı bir şeylerin arasına sıkıştığını bağırıyordu. "Hayır." dedi. Elindeki yarım sigarayı adama uzatıp, "Belli oluyor. Acele etmelisin ama..."

Yavaş adımlarla kalabalıktan uzaklaşıp yoluna devam etti. Köprüdeki adamın ne karar vereceğini tahmin etmeye çalıştı ama bir sonuca varamadı. Zordu kararsız kalmak ve en kötüsü de kararsız kaldığın anlarda hiç olmayacak şeyler olur, seçeneklerin çoğalır ve aklın iyice karışırdı. Vereceğin kararden gitgide uzaklaşır, kendini bambaşka bir kararın eşiğinde çırılçıplak bulurdun.

Uzun zaman önceydi, yine bir yol ayrımda kalmış, külüstür arabasını bir tepenin ucuna park edip boş gözlerle denizin karalığına bakıp kendine bir yol çizmeye çalışmıştı. Alkolik bir baba, evde bulamadığını dışarıda arayan bir anne bekliyordu onu çatısından su damlayan, bir türlü ısınmayan ve pislik içindeki iki odalık harabede... Doğduğu günden beri nefretle büyümüştü onlara karşı ama yine de anlamsız bir bağ vardı bir türlü kopmayan. Onları yalnız, bir başlarına bırakmak için can atarken bir tarafı, diğer tarafını da o görünmez bağlar tarafından çekilip kendini uzaklaştırmasına imkân vermiyordu. Geceydi, soğuktu hava ve arabadan inecek, karar verecek kadar güçlü değildi. Saatlerce her şeyi düşünüp defalarca tekrarlamıştı olasılıkları, yine de bir kapı açamamıştı kendine. Kızıl renkte güneş kendini gösterirken aynı yerde, inanmadığı bir tanrıya yalvarırken bulmuştu kendini. Arabadan çıkmış, doğan güneşin eşliğinde saatlerce yürümüştü uçurumun kenarında; karşısında beliren, açamadığı tek kapı cesaretti. Bir şeyleri yapmak için tek bir adım atmak yeterliydi; sen yapamıyorsan da birinin seni itmesi gerekiyordu. Kararsız, bulanık bir halde arabasına geri dönmüş, hiçbir şeyi değiştirememiş olmanın üzüntüsüyle eve doğru sürmeye başlamıştı. Ta ki arka koltuktan gelen tuhaf seslere kadar; arabayı hemen durdurmuş, inip sesin nereden geldiğini anlamak için arka tarafa geçmişti; gördüğü, koltuğun hemen altındaki paspasa saklanmış el kadar bir yavru köpekti. Sanki ağlamış veya ağlayacakmış gibi bakan iki zeytin tanesi gözle karşı karşıya kalmıştı. Büyük bir şefkatle koltuğa oturup yavru köpeği kucağına almış, kalp atışlarını karnında hissederken birkaç dakika içinde uyumasını izlemişti. Kısa süre sonra o da gecenin yorgunluğuna dayanamayıp belki de son birkaç yıldır uyamadığı kadar huzurlu bir uyku çekmişti. Küçücük şeylerin nasıl da büyük olaylara yön vereceğini o zaman anlamıştı. Bu yavru köpek birçok şeyi değiştirebilirdi; kendisini, ailesini, evini ve aklına gelmeyecek birçok şeyi... Uyandığında hava kararmış, geceye doğru ilerliyordu saat. Yol üstünde bir markette durup biraz mama, süt ve küçük bir battaniye alıp evine doğru sürmeye başlamıştı yüzünde bir umut, bir çıkış yolu bulmuş olmanın gururlu ifadesiyle... Arabasıyla sokağa girdiğinde insanların yollara dökülmüş, çılgınca bir koşturmacanın içinde olduğunu, alevlerle sarılmış bir eve doğru koşturduklarını görmüştü. İtfaiye sesleri minicik, adsız köpeği bile korku içinde bırakmıştı. Yanan ev kendi eviydi. Arabasından inip uzak bir mesafeden izlemişti olan biteni; darmadağındı; bir umut belirmişti ve bir anda yok olmuştu, bir yol açılmıştı önüne ama sonu görünmüyordu. Nefret ettiği bir eve, nefret ettiği ama kopamadığı, kopmak için de her şeyi yaptığı yer yanmıştı. Yok olmuştu. İki ceset torbasında iki beden çıkarken evden arabasına binip, korku dolu gözlerle kendisine bakan köpeğini kucağına almıştı. Suçlu hissetti kendini evde olmadığı için, bu kadar uzun ayrı kaldığı için... "Benim kabahatim tüm bunlar..." diye dişlerini sıkıp gözyaşlarına boğulmuştu.

Yeni bir sigara daha yaktı. Ne yapması gerektiğine eve döndüğünde karar vermiş olacaktı. Köprüdeki adamın yüzünü düşündü; pişmanlık; tanıdıktı, yaşanmıştı ve sonu öngörülemezdi. Yarım kalan masalına geri döndü birdenbire; huzur dolu günler yaşayan güçlü ve meşhur bir adamdı. "Daha da iyi olabilir." diyerek söylendi geride bıraktığı kalabalıktan çığlıklar yükselirken.

Vaziyet Mektubu

OĞULCAN KÜTÜK

yüzümdeki harın söndüğünü bilmelisin, çok bir şey değişmedi
biraz sakallarım uzadı o kadar. uzun kışımı kapattım nihayet
sırrını hâlâ kimselere söylemiş değilim, o uzun cümleyi
incecik ettim gövdemde... büyük sokaklarda kısa hükümler sürdüm.
uzayan sakallarım değil yüzümmüş meğer
hemen ters yüz ettim üzerimdeki eti,
ters yüz ettim sevgilim, aynı senin öğrettiğin gibi

bu mektubu artık savaşamayacağımı söylemek için yazıyorum

sırtımdaki kabuğu küstürdüm, tekrar bağlanmayacak
oysa benim gölgem bile buraya vuruluydu. yani bir mektupsam yalnızca
bütün bu sözler ceplerimde katlanan taşlardan evlaysa
kapılardan dönmekse yazım, geri gelsin nehirlere yaydığım ağrı
bu çığ devrile devrile bulsun yerini, taşsın içimdeki zehirli buğu
bir kanın vaziyeti çünkü talihim, annemle aynı yaştayım ve
nasılsa öğrendim bıçakların sivrilirken aldığı derdi

bu mektubu sana, artık çiçekleri kimsenin alamayacağını
haber vermek için yazıyorum...

bil ki,
bir taş söküldüğünde bin yıllık yerinden, oyuğunda kalan ne varsa içimdir
buraları sorsaydın eğer çıkrıklar ve raylar derdim
ama hiç kimse bir şey sormuyor. ağzımda büyük bir telaşın anadili
uzunca susmaları belledim, aynı senden öğrendiğim gibi

çünkü ne çıkar uzun uzun konuşsam, anlatsam binbir tasvir
söyledim işte talihim kapından dönerkendir

KATSUYA KAMO

Kardeş Katili

HALIT SERDAR SANER

Geç gelen kış baharın da gelişini geciktirmişti, alışkın olduğumuz sıcaklık mayıs gibi kendini göstermeye başlamıştı. Tabii biz kendimizi mart sonu nisan başı gibi bahara hazırladığımız için tomurcuk vereli ve soğuk yiyeli çok olmuştu. Gövdemiz bu işe çok üzüldü ama elden bir şey gelmezdi artık, daha çok yaprak daha az çiçek ile geçecekti bu yaz. Serçeler de çok yanıldı bu yıl, nisanda yuva kurmaya başladılar üstümüze ama birkaç gün sonra yağan kar ile hepsi tekrar çatı boşluklarına saklandılar.

Onu ilk gördüğümde yumurtadan yeni çıkmıştı, anneleri on gündür yuvada kuluçkaya yatmıştı ve biz de sabırsızlıkla kalkmasını bekliyorduk. Hafif bir bulut geçse bütün dallar yuvanın üstüne doğru eğiliyordu ki aniden yağmur bastırırsa anne ıslanıp da kalkmasın. Okulun bitmesiyle soluğu parkta alan çocuklar onu fark edip tırmanmasın diye de az korumadık anneyi. Sonunda anne kuluçkadan kalktı ve ailemize 3 yeni küçük serçe eklendi. Yumurtadan yeni çıktıklarındaki coşkumuzu sizlere anlatamam. Gövde bu yılın ilk yavrularının sesini duydukça dans eder gibi sallanıyordu biz de yapraklarımızı birbirine çarparak ona tempo veriyorduk adeta.

Günler geçtikçe yavrular büyüyor ve karakterlerini belli etmeye başlıyorlardı. Kimi bir an evvel uçup kendi hayatını kurmak istiyordu gibi asi, kimi hiç büyümeye niyeti yokmuş gibi ilgiye aç kimi de şimdiden kardeşlerinin bakımını üstlenmiş gibi anaçtı. Onu kendime yakın görme sebebim buydu belki de. Sabırsız kardeşini yuvadan düşmekten az kurtarmamıştı, ilgiye aç kardeşini de annesi yiyecek getirmeye gittiğinde teselli eder gibi hali vardı. Annesi geldiğinde de solucan, böcek falan getirdiyse hep ona verir kendisi ekmek kırıntıları ile idare ederdi.

Yuva benim gövdeye bağlı olduğum dalın altında olduğu için her gün onları izleyerek geçiriyordum. Onlar da aşağıyı göremedikleri için hep yukarı bakardı ve bizimle konuşurdu. Annelerini görüp görmediğimizi, havanın ne zaman kararacağını, yaramaz çocuklar onlara zarar vermeye çalışırsa ne yapacaklarını falan merak ederlerdi. Parka yakın sitenin çocukları genelde bizi gölgemiz için çok severdi ama arka mahalleden gelen çocuklar hem sitenin çocuklarını hem de bizi pek sevmezlerdi. Gövde'ye yazılar kazırlardı, alt dalları koparıp birbirlerine atarlardı, yapraklarımız ile kaldırımları boyarlardı. Mecburen alışmıştık bu duruma, sokakta çocuklar olsun da biraz acı çekelim varsın diyordu gövdemiz, ta ki Ahmet'i görene kadar.

Ahmet 8-9 yaşlarında, arka mahalle çocuklarının lideriymiş gibi duran haylazlıkta bir çocuktu. Site çocuklarının sürekli ondan bahsetmesinden anlıyorduk en çok ondan korktuklarını. Mahalle çocukları da o ne derse onu yapıyorlardı. O güne kadar bize pek zararı olmamıştı ama o sabah geldiğinde diğer çocuklara anlattıklarını duyunca bunun çok da uzak olmadığını anlamıştı gövde. Akşam dayısının geldiğini ve ona eskiden yaptıkları sapanlardan bahsettiğini anlatıyordu çocuklara. İyi sapan nasıl yapılır, nişan nasıl alınır, serçeler en rahat nasıl avlanır hepsini anlatmıştı dayısı. Ben de sapan yapacağım diyordu çocuklara ve bunun için zaman kaybedecek sabrı yoktu belli ki. Gövde şöyle bir kendine baktı ve sapan olabilecek kaç dalı olduğunu kontrol etti. En alttaki dallardan birinde daha önce ucu inceyken koparılan bir dal yarım kalmıştı ve şimdi Ahmet için en uygun aday oydu. Yukarılara baktığında ise 3 aday çıkmıştı ve maalesef bir tanesi de bendim. Ahmet'in bana kadar uzanması çok ihtimal görünmüyordu ama bunu şimdiden bilmem gerektiğini söylemişti. Beklendiği gibi Ahmet ilk ulaşabildiği dalı gövdeye bağlanan yerden koparıp gövdeden aşağı inmişti. Hepimiz bundan sonra çok daha zor günlerin bizi beklediğinin farkındaydık.

Yavru serçeler yuvadan çıkınca fazla uzaklaşmasın diye birbirimize sıkı sıkı yanaşıyorduk, onlar da cesaret edip gövdenin dışına çıkmıyorlardı. Bizim Asi bile Anaç'ın korumasına

sığınmış gibi duruyordu. Anaç, anneleri yokken yine görev benimsediği işleri yapmaya devam ediyordu. Biz de bu zamanlarda kaynaşmıştık, kardeşlerini yuvada bırakıp benim üstüme konardı etrafı kolaçan etmek için. Güvende olduğunu hissedince kardeşlerine bulabildiği ekmek kırıntıları ile küçük bi ziyafet çekerdi, sonra yeniden üstüme konup gözlemeye devam ederdi. Mahallenin çocukları yaklaştığı zaman yapraklarımı üstüne doğru kapatırdım fark edilmesin diye, onlar uzaklaşana kadar yuvaya dönemeyeceği için öyle beklerdik bi süre. "Senin kardeşin gibi hissediyorum kendimi, benim Asi ve Şımarık'ı koruduğum gibi koruyorsun beni, kendimi yalnız hissetmiyorum sayende." demişti bir keresinde. O günden sonra daha çok zaman geçirmeye başladık, yuvadan ayrılma vakitleri geldiği zaman da ayrılmadı gövdeden ve beraber büyümeye devam ettik.

Bir gün Ahmet ve arkadaşları yan ağaçtaki bir yuvayı fark etti ve en korunmasız yavruyu kendilerine hedef seçtiler. Ahmet ilk kez sapanını kullanacak olmanın verdiği heyecanla tüm arkadaşlarını sessizce kendilerini izlemeleri konusunda uyardı ve bir savaş sahnesinde düşmanını pusuya düşürmüşçesine ağır hareketlerle nişan aldı. Bunların hepsini görüyor ama hiçbir şey yapamıyorduk, hareket edip diğer gövdeyi uyarsak kendi üstümüzde saklanan serçeleri açık edecektik ve bunu da kimse istemezdi. Serçeler de aynı şekilde diğer ağaçtaki yavruları uyarmak için ses çıkarsa Ahmet'in yeni hedefi olabilirlerdi. Çaresizce bekleyip izlemekten başka yapacak bir şey yoktu. Ahmet atış için uygun bulduğu taşı yerleştirdi, lastiği gerdi, tek gözünü kapatıp nefesini tuttu. Biz son bi umut yavru serçeye döndük yüzümüzü, bir mucize olsa da fark etse saklansa, ağaç fark edip sallansa hedefini bozsa diye düşünürken acı bi çığlık duyduk. Ahmet atışının daha sert ve sonucunun daha kesin olması için lastiği fazla gerince dal daha fazla dayanamayıp kırılmıştı ve olduğu gibi yüzüne çarpmıştı. Çığlığı duyan çocuklar koşarak yardımına gitti, kimileri alnındaki kanı görünce ağlamaya başlarken kimileri de liderlerinin bu başarısızlığına gizli gizli gülüyordu. Biz ise o dalın kendi hayatına mal olan kırıklığının serçenin hayatını kurtarmış olmasıyla mutlu olmuştuk. Mutluluğumuz kısa sürdü ama...

Ahmet ertesi gün alnında kocaman bir bandaj ile göründü, etrafında bir gün önceki hayal kırıklığı sebebiyle daha az çocuk vardı. Akşam evde neler olduğunu anlatıyordu onlara. Annesi bu halinden dayısını sorumlu tutmuştu ve bütün azarı o işitmişti. Dayısı ise önce benim yeğenim nasıl böyle acemice davranır diye Ahmet'e kızmış sonra ise sapan işini bana bırak demişti, yaş ve daha kalın bir dal bulmasını istemişti. Bugün neden buluşulduğu belli olmuştu. Çocuklar parkta dağılıp ağaçları tarıyorlardı gözleriyle, kalın ve yaş Y şeklinde dal bulmak görevini layıkıyla yerine getirip liderin yanında yer kapma yarışıydı bu bir nevi. Gövde bu yarışı fark edince huysuzlanmıştı, kendi belirlediği üç adayı çocukların görmemesi için dua ediyor, onları gizlemek için diğer dallarla çocukların görüş açılarını kapatıyordu. Anaç üstümde olan biteni anlamaya çalışıyordu bu arada, olayı kısaca anlatınca o da tedirgin olmuştu, benim için endişeleniyordu. Ben de çok gergindim, sapan olmak için ne kadar uygun olduğumu Gövde söylemişti zaten ama bunu Ahmet'in dayısının da anlatmış olması korkumu iki kat arttırmıştı. Çocukların beni görmemesini dilemekten başka bir şey gelmiyordu elimden. Ama korkulan olmuştu, grubun en küçüklerinden biri kısa bir boşluk anında fark etmişti beni. Hemen Ahmet ve diğerlerine seslendi ve onların onayına sundu fikrini. Grubun diğer elemanlarının yüzündeki ifadeden anlaşılıyordu ki onlar da benim bu iş için en uygun dal olduğumu anlamışlardı ve fark edemeyip o küçük çocuğa kaptırdıkları için kendilerine kızıyorlardı. Ahmet ise yorum yapma gereği bile duymadan Gövde'ye tırmanmaya başlamıştı. Anaç ağlamaya başladı onu görünce, diğer kuşlar korkudan çoktan uçup kaçmışlardı ama o gitmemişti. Ahmet yaklaşıyordu, gitmesi gerekiyordu ama beni bir daha göremeyecek olduğunu biliyordu. Kendimden

çok onu düşünüyordum ben de, birazdan hayatımı benden alacak çocuk diğer dallara basa basa yaklaşıyordu, bütün güzel anılar aklımdan bir bir geçiyordu ve bir daha hiçbir güzel anım olmayacaktı. Anaç son ana kadar durdu, birbirimizi ne kadar sevdiğimizi söyleyip vedalaştık ve son kez üstümden havalandı. Kardeşimi bir daha göremeyeceğimi düşünerek son kez uçuşunu izledim ben de, aklımda kalan son güzel anının bu olmasını istedim.

Ahmet zafer kazanmış bir komutan edasıyla benimle birlikte aşağı indi, gövdeye yakın yerimden kırmıştı, dayısının sapı tam olarak nereden ayarlayacağını bilmediği için sorumluluk almak istememişti. Koşarak eve götürdü beni, balkona attı ve içeri gitti. Akşama kadar kaldım balkonda, artık nefes alamıyordum, vücudumdaki su yavaş yavaş çekiliyordu, gerildiğimi hissedebiliyordum. Ne kadar orada kaldım bilmiyorum, ilerleyen saatlerde Ahmet beni içeri aldı ve dayısı olduğunu anladığım adama verdi. Adam beni şöyle bir inceledi ve "Aferin," dedi, "öğreniyorsun sen bu işi." Önce sap için yetecek kadar uzunluk bırakıp alt kısmımı kesti sonra da Y'nin uçlarını. Artık hem ölü hem de paramparça bir daldım, canım gitmişti evet ama canım yanıyordu bu halde olmaktan. Üstümdeki dışkıları eline aldığı ıslak bir bezle sildi. Anaç ve diğer serçelerin bende kalan tek izlerini de silmiş oldu. İşim bitmemişti daha, adam yanında taşı koymak için hazırlanmış şekilde bir serum lastiği getirmişti. Ahmet'e "Bu işler öyle ince çamaşır lastiği ile olmaz." diyordu. Y'nin uçlarına delik açmaya başladı ve serum lastiğini oralardan geçirip bağladı. Uçları eğe ile düzeltti, pürüzsüz hale getirdi. Yeğeninin eli tahriş olmasın diye askeri kamuflaj deseninde küçük bir kılıf bile yapmıştı, onu da ortadan sıkıca sardı. Lastiği birkaç kez gerip nişan alır gibi yaptı ve "Tamamdır," dedi, "hazır." Ahmet çok sevindi, dayısına sarıldı ve teşekkür etti. Dayısı, alnındaki yara geçinceye kadar sapanın da uygun kuruluğa geleceği söyledi ve odadan çıktı. Ahmet bayram ve karne günleri gördüğüm çocuklar gibi mutluydu, ben için için ağlarken onun böyle mutlu olmasına anlam veremiyordum. Önce bir ağacın yaşayan dalını öldürdü, sonra da onunla ufacık serçeleri öldürmeye çalışacak ve bundan mutlu oluyor. Anlamıyordum, hiç anlamayacağım da.

Aradan kaç gün geçti bilmiyorum, Ahmet'in yüzündeki bandaj çıkmış, yaranın kabuğu düşmüştü. Benim de artık yaş denebilecek hiçbir hücrem kalmamıştı, gergin ama kuru olmayan bir daldım. Dal değildim sapandım ben artık, öyle diyordu Ahmet, günlerce başucundan ayırmadı beni. Vakit gelmişti, hazırlandı ve beni de alarak çıktı evden. Günlerdir yolunu gözleyen arkadaşlarının yanına gitti hemen. Hepsinin gözü üzerimdeydi, tek tek incelediler ve hayran kaldılar. Ben kendime göre ölü bir daldım ama onlar için harika bir sapandım. Ahmet fazla kurcalanmamı istemedi kızarak ellerinden aldı beni. Önde o, arkada diğer çocuklar koşmaya başladılar. Nereye gittiğimizi tahmin edebiliyordum, hem çok heyecanlıydım hem de yanılmayı umuyordum. Bütün hayatımın geçtiği parkın yolunu bilmiyordum ama yaklaştıkça gelen kuş ve çocuk sesleri evime gittiğimize emin olmamı sağlamıştı. Parkın girişinde gövdemi gördüm hemen, o beni gördü mü görse de tanıyabildi mi bilmiyorum. Konuşamıyordum artık, kendimi tanıtamazdım ona, hem üstümdeki kamuflaj ile ben bile tanıyamazdım kendimi. Gözüm Anaç'ı aradı hemen, nerede olacağını tahmin etmiştim aslında. Yuvasının kurulduğu dalda, başını yukarı kaldırmış olmam gereken yere bakarak ötüyordu. Beni özlediğini, günlerdir kendini çok yalnız hissettiğini söylüyordu. Ben de onu çok özlemiştim ama sesimi ona duyuramazdım artık.

Yuvasının kurulduğu dal, üstünde ben olmayınca çok çıplak geldi gözüme, Anaç'ı bulurken hiç zorlanmadım. Ahmet ya da diğer çocuklar görmemiştir diye umuyordum ki yine o beni gösteren çocuk Anaç'ı işaret etti. Başı yukarıda ve sürekli ötüğü için ne bizi gördü ne de çocukların sesini duydu Anaç. Hedefin kesinleşmesi uzun sürmedi, tüm çocuklar sessizliğe büründü birden, bense sesimi duyuramayacağımı unutmuş bi şekilde var gücümle bağırıyordum. Ne Anaç ne de Gövde duyuyordu beni. Ahmet Gövde'ye ağır ağır yaklaştı ve kendince en uygun yerde durdu. Beni Gövde'ye doğru tuttu, serum lastiğine bir taş yerleştirdi ve lastiği gerdi. Ben var gücümle bağırıp elinden kurtulmak istiyordum ama ne sesim çıkıyordu ne de hareket edebiliyordum.

Anaç ötüyordu, Gövde için için ağlıyordu, Ahmet nefesini tutup lastiği bıraktı, ben gözlerimi kapattım...

Anaç, sustu.

KATSUYA KAMO

VANE VERSION

birini sıkıntıda görünce
çocuk gibi
ortadan kaybolmak istiyorum.
korkaklıktan değil;
kendimi onun yerine koymaktan.
insanların karşısında
bazen de
o eski aptalca utangaçlığım yüzünden
dikilip kalıyorum.
gitmek gerektiği halde
bir türlü uzaklaşamıyorum.
her zaman
gerekenin tersini yapıyorum,
çocuklar gibi.
kitaplarla,
yani bir çeşit masal dünyasıyla
hayatı karıştırıyorum eskisi gibi.
galiba gittikçe de
düzeltilemez oluyorum bu konuda.
masalın nerede bittiğini,
hayatın nerede başladığını
fark edemiyorum.
bazen, suratıma bir garip bakıyorlar;
o zaman uyanır gibi oluyorum.

Masallar Üzerine Birkaç Söz ve Bir Türk Masalcısı: Tebrizli Samed Behrengî

SEÇKİN SARPKAYA

"Masal" denildiği zaman herkesin aklına üç aşağı beş yukarı bir şeyler gelmektedir. Bazılarımız içi boş fantastik hikâyeler, bazılarımız çocukları eğlendirmek ve uyutmak için anlatılan veya okunan kısa anlatılar, bazılarımız ise derin anlam taşıyan kıssaları düşünür. Bunların sayısını artırmak mümkün. Masalın tanımını bir yana koyarsak herkesin masalla ilgili az çok fikir sahibi olduğunu görebiliriz.

Masal temelde sözlü kültürde yaratılıp, icra edilip, aktarılan; profesyonel anlatıcıları olduğu gibi, profesyonel anlatıcı olmayan kişiler tarafından da yaş, cinsiyet vb. özellikler fark etmeksizin, kimi zaman içinde şiir parçaları da olacak şekilde, genellikle konuşma diliyle, bir tekerlemeyle veya çeşitli kalıp ifadelerle başlayıp yine bir tekerleme ve/veya kalıp ifadelerle bitebilen, olağanüstü, fantastik veya gerçekçi olayların anlatıldığı, kahramanları insanlar ve hayvanlar başta olmak üzere olağan veya olağanüstü tüm varlıklar olabilen, temel amacı inandırmaktan ziyade eğlendirmek ve vakit geçirmek olmakla birlikte eğitmek, öğretmek, terbiye etmek, hayata hazırlamak başta olmak üzere birçok işlevi olan anlatı türünün adıdır.

Peki masalın tanımındaki sözlü kültürde yaratılma özelliği onun yaratımıyla ilgili tek yönü müdür? Masallar, masalın tarihi boyunca temelde sözlü kültür olmak üzere yazılı kültürde de yaratılma ve aktarılma özelliği de göstermişlerdir. Masallar sözlü kültürden derlenip yazıya geçirme, sözlü kültürden esinlenip yazılı olarak yaratılma, doğrudan yazılı yaratılma ve yazılı eserden sözlü kültüre geçme yollarıyla yazıyla ilişki içinde olmuşlardır. Bu noktada özellikle erken dönem masal yazımı veya derlemeciliğinin masalı amaç değil araç olarak gördüğünü de belirtmek gerekir.

Batı'da bu anlamda erken dönemden itibaren meşhur, ülkemizde de tanınan çalışmalar bilinmektedir. Anılması gereken isimlerin başında M. Ö. 6. yüzyılda yaşadığı düşünülen Ezop gelir. Fabl türündeki eserleriyle Ezop, yine bir başka Avrupalı olan ve 17. yüzyılda fabl türünde eserleriyle tanınan La Fontaine'e esin kaynağı olmuştur. Charles Perrault'un aynı yüzyılın sonunda yayınladığı masal külliyatı, hemen devamında 18. yüzyılın başında Antoine Galland'ın Binbir Gece Masalları çevirisiyle doğunun masal kapılarının iyice açılması ve tabii ki en meşhur isimler olan Grimm Kardeşler'in masal külliyatı Avrupa'da güçlü bir masal macerası oluştururken, 19. yüzyılda Rus araştırmacı Aleksander Afanasyev Rus masallarına yoğunlaşmış, 20. yüzyıl da birçok ismin yanında Italo Calvino'nun yaşadığı yüzyıl olmuştur.

Batı'da bunlar ve tabii ki daha fazlası olurken ve dünyanın masal macerası bu yazının sınırlarını fersah fersah aşarken bizim bu tarafta neler olduğuna bakarsak aslında çok daha büyük bir dünya ile karşılaşırız. Öyle ki kökeni coğrafya olarak Hint coğrafyasından başlayıp İpek Yolu ekseninde Balkanlar'a ve Avrupa'ya uzanan, ki burada Osmanlı'nın etkisi asla unutulmamalıdır, büyük bir masal coğrafyası görmek mümkündür. Tarihî anlamda derinliğini milattan öncesinden alan ve modern zamanlara kadar devam eden bir masal tarihinden söz edebilmemiz de cabası. Hint masal dairesinde bilinen yolculuğu Pançatantra, Şukasaptati (Çakasaptati) ve Vetalapançavimşati (Hortlağın 25 Öyküsü) ile başlayan, Arap/İran dairesindeki meşhur Binbir Gece Masalları'nın yanına Binbir Gündüz Masalları'nı da koyan, Kelile ve Dimne, Tutîname, Ferec Ba'de'ş-Şidde derken Billur Köşk'e kadar uzanıp devam eden ve içine hem Orta Asya bölgesinde hem de Osmanlı sınırları ve kültürel etki alanı içindeki güçlü Türk etkisini de koyan bir masal yolculuğu mevcuttur. Bu noktada Türk kültürü yayıldığı ve oluşturduğu tarihî ve coğrafî geniş-lik ve derinlikte, bu masalların yolculuğunda alan ve veren, üreten ve esinlenen, dağıtan ve toplayan, kültür merkezleri oluşturan, yeni yaratan ve yenileyen rollerle masala yön vermiş ve güçlü bir masal dünyası oluşturmuştur.

Türk masal dünyası kısaca belirttiğimiz üzere çok eski tarihe ve çok geniş bir coğrafyaya yayılmaktadır. Örnek olarak en erken dönemde Uygur Türklerinin masal türündeki yaratmaları bilinmektedir. Budist misyonerlerin bu coğrafyalardaki seyahatleri sırasında dinlediği ve anlattığı masallar arasında elbette ki Uygur Türklerine ait çok eski kayıtlar da yer almıştır. Türklerin yer aldığı coğrafyada dört yön içerisinde elbette ki masalların bir yaratılma, icra edilme ve aktarılma hareketi gerçekleşmiştir. Osmanlı'ya doğru geldiğimizde yukarıda da kısaca değindiğimiz Tutîname, Ferec Ba'de'ş-Şidde gibi eserler, Tahir Alangu tarafından son derece başarılı bir şekilde işlenmiş Billur Köşk Masalları külliyatı gibi külliyatlar Türk kültürünün önemli eserlerindendir. Mesela 15. Yüzyıl divan şairlerinden Şeyhî'nin Harname adlı eseri edebiyatımızdaki

ilk fabl örneği kabul edilir ve Batı'nın meşhur fabl yazarı La Fontaine'den ortalama iki yüz yıl kadar öncedir. Bu noktada çocuklarımıza La Fontaine okutabildiğimiz gibi Şeyhî'yi de okutmanın/okutabilmenin yollarını araştırıp bulmak gerekmez mi? Keza 13-14. yüzyıla ait olduğu öne sürülen Dastan-i Ahmed Haramî gibi eserler de yeniden işlenebilir niteliktedir.

Biraz daha yakın döneme geldiğimizde Radloff'un ve Ignac Kunos'un derleme çalışmalarıyla karşılaşırız. Bir diğer önemli isim olarak Eflatun Cem Güney'i de anabiliriz. Onun masalları son derece kaliteli bir Türk masal külliyatı niteliği göstermektedir. Burada anılabilecek isimler çok sayıdadır. Ziya Gökalp, Tahir Alangu, Naki Tezel, Oğuz Tansel, Yücel Feyzioğlu, Hasan Latif Sarıyüce, Pertev Naili Boratav, Saim Sakaoğlu gibi isimlerin eserlerini anmadan geçmek olmayacaktır. Özellikle 19. yüzyıl sonlarından günümüze kadar uzanan gerek Türkiye gerekse Türkiye dışı Türk Dünyası sahalarında yapılan derleme çalışmaları ile yukarıda ismini andığımız külliyatlar ve masal eserleri ciddi bir Türk masal külliyatı ortaya koymaktadır. Bunların değerlendirilmesi, yaşatılması, tanıtılması, aktarılması ve güncellenmesi gibi meseleler ayrı tartışma konuları olmakla birlikte önem arz etmektedir.

Peki böylesi uzun bir girizgahtan sonra Samed Behrengî'yi nereye koyabiliriz? Masalın genelde dünyada özelde ise Türk kültürnde bu uzun yolculuğunda Samed Behrengî nerede durmaktadır? Behrengî, özellikle Küçük Kara Balık'ın Avrupa'daki başarısı ve son yıllarda ülkemizde yapılan çevirileriyle popüler bir isim haline gelmiştir. Onun bu önemli, şahsî düşünceme göre de son derece başarılı ve kaliteli, eserinin yanında Türk kültürü için önem arz eden bir de "masalcılık" özelliği mevcuttur. Yazının bu noktasından itibaren Behrengî'nin masalcı tarafına üzerinde duracağım ve vereceğim kısıtlı, deneme mahiyetindeki bilgilerle masalın yolculuğu arasındaki ilişkiyi kurmayı büyük ölçüde okuyucuya bırakacağım.

Samed Behrengî, 1938 yılında İran'ın bir Türk şehri olan Tebriz şehrinde, Çerendab adlı bir kenar mahallesinde dünyaya gelmiştir. Fakir bir ailenin çocuğu olan Behrengî, Debîristân-i Terbiyet ve Dânişserâ-yi Âlî adlı öğretmenlik okullarında okuduktan sonra on yıl boyunca Güney Azerbaycan olarak da anılan bölgenin birçok yerinde, Mamkan, Gogan, Ahircan gibi köy okullarında öğretmenlik yapmış; işinden kalan vakitte de fakir çocuklara bedava dersler vermiştir. Tebriz Üniversitesinde İngiliz Dili ve Edebiyatı derslerini de takip etmiştir. Öğretmenlik yaptığı dönemde, o dönemin önemli edebiyatçılarından ve fikir adamlarından olan Gulam Hüseyin Saidi'nin teşviki ve yönlendirmeleriyle hikâye ve masal yazmaya başlamıştır. Azerbaycan halk edebiyatına yönelen Behrengî, İran'da yaşayan Türklerin halk edebiyatı ürünlerini derlemiş, bunlarla ilgili çalışmalar yapmıştır. Sol ideolojilere yakınlığıyla bilinen Behrengî, döneminin önemli fikir adamlarından biri haline gelmiş, birçok eser vermiş, eserlerini baskıdan ve yasaklardan dolayı Farsça kaleme almak zorunda kalmış ve İran'ın özellikle çocuk edebiyatının en önemli ismi haline gelmiştir. 1968'de Aras nehrinin Humarlı bölgesinde ölü bulunmuştur ve ölümü şüphelidir.

Behrengî, İran edebiyatı kapsamında İran'ın çocuk edebiyatının en önemli isimlerinden biri kabul edilmektedir. İran edebiyatında Sadık Çübek, Sadık Hidayet, Gulam Hüseyin Saidi gibi yazarların yanında adı anılan Behrengî, İran masal çalışmaları kapsamında Sübhi-yi Mühtedi, Ali Eşref Derviş-yan, Ebülkasım Encevi Şirazi gibi isimlerle birlikte önemli isimler arasında kabul edilir. Türkiye'de de birçok kaynakta İran edebiyatı kapsamında "İranlı yazar" olarak anılan Samed Behrengî'nin İran'da doğmuş, yaşamış ve vefat etmiş olan bir Türk aydını, yazarı ve halk bilimcisi olduğunu ve hayatı boyunca yaşadığı bölgedeki Türklerin sosyal-siyasi meselelerivle, kültürüyle ve diliyle ilgilendiğini burada tekrar vurgulamakta yarar var.

Behrengî'nin çok önemli bir aydın, öğretmen ve edebiyatçı olmasının yanında bu yazıda daha çok masalcı kimliği üzerinde durmak istiyorum. Çünkü Tebriz Türk masalları üzerine çalışmakta olduğum doktora tezim kapsamında Tebriz'de yaptığım alan araştırmalarında Behrengî'nin masalcılığının ne kadar ön planda olduğunu ve bugün bile Tebriz'de ve Güney Azerbaycan'da masal denildiğinde ilk akla gelen isim olduğunu birinci elden görme şansı yakaladım. Burada Behrengî'nin bazı eserlerinden örnekleri ve bu eserlerle ilgili çeşitli düşüncelerimi de eklemekle birlikte Behrengî'nin masal derlemeciliği ve bu derlemeleri yayınlaması, masal anlatıcılığı ve son olarak masal yazıcılığı üzerinde durmak istiyorum.

Behrengî, öğretmenlik yaptığı dönemde çeşitli yollarla başta Tebriz olmak üzere Tebriz'in çevre bölgelerini de katarak Güney Azerbaycan masallarını derlemiştir. Behrengî, özellikle yaşadığı dönemde İran'da Türkçenin yasaklanması üzerine masalları Türkçeyi ve Türk kültürünü yaşatmanın yollarından biri olarak görmüştür. Masalların bu noktadaki işlevinin farkında olan bir halk bilimci olarak Behrengî, eldeki kısıtlı imkânlarıyla masal derlemeleri yapmıştır. Bu konuda kendisine en yakın arkadaşlarından Bihruz Dehkanî yardım etmiştir. Behrengî, öğrencilerinden ailelerindeki yaşlılara gidip onlardan masal dinlemelerini ve bu masalları yazıya geçirmelerini istemiştir. Öyle ki dönemin şartları gereği yaşlı kadınlardan derleme yapamayan Behrengî, çok sayıda masal anlatan bir yaşlı kadının torununa öğretmenlik yapmaktadır. Behrengî bu çocuktan rica eder ve çocuk masalları yaşlı kadından dinleyip yazıya geçirerek Behrengî'ye teslim eder. Bunun yanında Behrengî, öğretmenlik yaptığı ve köy köy gezip fakir Türk çocuklarına ders verdiği dönemde de bizzat derlemeler yapmıştır. Derlediği bu Türkçe masalları da yine ders verdiği çocukların dil ve kültür eğitiminde kullanmıştır. Türk kültürüyle ilgili hemen hemen her şeyin yasak olduğu bir dönemde ve coğrafyada böyle bir işe kalkışan Behrengî, bu masalları ilk başta Türkçe yayınlayamamıştır. Masalların tamamı Efsaneha-yi Azerbaycan adıyla Farsça olarak yayınlanmıştır. Fakat daha sonra hem Türkiye'de Türkiye Türkçesiyle Azeri Masalları adı altında, hem de yakın zamanda, orijinal Tebriz lehçesiyle Azerbaycan Nağılları adı altında bu masalların basılma imkânı doğmuştur fakat böyle bir şey Behrengî hayattayken mümkün olmamıştır.

Behrengî, bir derlemeci olmasının yanında öğretmenliğiyle de bağlantılı olarak bir masal anlatıcısıdır. Yukarıda da kısaca bahsettiğim üzere derlediği masalları öğrencilerinin özellikle Türkçe eğitiminde işlevsel olarak kullanmıştır. Tebriz'de yaptığım alan araştırmasında herkes onun masalcı kimliği üzerinde de durmuştur. Öyle ki masal anlatıcılarının birçoğunun Behrengî'nin eserlerini okuduğunu öğrendim. Ayrıca birçok kişi onun dinlediği masalları aynı zamanda anlattığını da dile getirmiştir. Behrengî çalışmalarıyla ve bir masal anlatıcısı rol model olmasıyla özelde Tebriz/Güney Azerbaycan, genelde ise İran Türklerinin masalcılığı üzerinde etkili bir isimdir.

Behrengî'nin masalcılığıyla ilgili son önemli nokta ise onun masal yazarlığıdır. Behrengî'nin hemen hemen tüm eserleri masal formatındadır. En popüler eseri Küçük Kara Balık bile bir tür masal olarak kabul edilebilir. Öyle ki bu hikaye, Türkiye'deki çalışmalarda değinilmeyen bir nokta olarak, bir masal geleneğiyle başlamaktadır. Anlatı Çille Gecesi başlar ki Azerbaycan için en önemli ritüellerden biridir. En uzun gece kabul edilen ve birçok geleneğin, ritüelin yaşatılıp icra edildiği bu gecede en önemli unsurlardan biri masal anlatmaktır. Küçük Kara Balık'ın başlangıcında da böyle bir masal anlatımı geleneğine gönderme yapılmaktadır. Küçük Kara Balık, birçok masal motifine ve tabii ki alegoriye sahip olan bir hikâye olmakla birlikte metnin içinde aslen bir geleneğe oturtulmuş bir masal anlatısıdır. Hikâyenin bir yerinde Küçük Kara Balık sularda gezinirken hikâyesinin bilinmesini, macerasının anlatılmasını ve bu maceranın mesajının birilerine ulaşıp birilerini etkilemesini istediğini belirtmektedir. Her hikâye, tabii ki masal da, anlatıcısı kadar dinleyicisiyle vardır. Anlatı anlatıldığında, dinleyiciye/okuyuca ulaştığında ve ona dokunup onda bir etki bıraktığında tamamlanır. İşte Küçük Kara Balık'ın masalı da aslında anlatının sonundaki Küçük Kırmızı Balık'la tamamlanır. Masal bittiğinde tüm balıklar uyumaya giderken bir Küçük Kırmızı Balık uyuyamaz ve tıpkı Küçük Kara Balık gibi derin denizleri düşünmeye başlar. Behrengî'nin Küçük Kara Balık masalı, Küçük Kırmızı Balık'la tamamlanır ve yeni bir masala doğru yol almaya başlar.

Bir diğer masal eseri olarak Keloğlan'dan bahsetmek gerekir. Behrengî, Türk Dünyası'nda yaygın bir şekilde bilinen bir masal tipi olan Keloğlan masalını da yeniden işleyerek yazmıştır. Öyle ki masalın içine ideolojik görüşlerine uygun eklemeler yapmıştır ve Keloğlan'ı zenginden alıp fakirlere dağıtan bir tip olarak ele almıştır. Behrengî, Keloğlan'ı zenginler, ağalar, hanlar ve beyler karşısında halkın bir sembolü olarak görmüş ve bir Keloğlan masalıyla bu konulardaki fikirlerini çocuklara aktarmayı hedeflemiştir.

Behrengî'nin masal yazarlığı noktasında Bir Şeftali Bin Şeftali ve Ulduz Kız'la ilgili hikâyelerini de anmak gereklidir. Özellikle Ulduz Kız'da birçok masal motifine yer veren Behrengî, derlediği masallarda yer alan birçok motifi hikâyesinin kurgusuna yerleştirmiştir. Behrengî tüm bu üretimlerinde masalları işlevsel kullanmıştır. Çocuklar için yazan Behrengî bu noktada en önemli aracın masallar olduğunu fark etmiş ve hem dil/kültür noktasında hem de ideolojik görüşlerini yansıtma ve yaşadığı dönemdeki çocukların sorunlarına çözüm bulma noktasında masalları kullanmıştır.

Peki yukarıdaki geniş girişle Behrengî'nin bağlantısı nasıl kurulabilir? Özellikle Batı merkezli isimlerin tamamının ülkemizde de tanındığı ve okunduğu bir gerçek. Bu konuyla ilgili en ufak bir sıkıntı göstermek yanlış olacaktır. Elbette tüm bu eserler bilinmelidir, okunmalıdır ve özümsenmelidir. Lâkin gözümüzü Türk Dünyası'na çevirdiğimizde henüz tam olarak sahiplenmediğimiz, incelemediğimiz ve tam hak ettiği yere oturtamadığımız birçok değerimiz olduğu kesindir. İşte Samed Behrengî de bu değerlerden biridir. Samed Behrengî yaşadığı dönemde Türk kültürü için çabalamış, Türk kültürü için çalışmış ve Türk kültürünün eserleri üzerine incelemeler, eserler vermiş bir isimdir. Behrengî'nin "İranlı bir yazar" noktasında bırakılmaması gerekmektedir. Samed Behrengî, tıpkı Grimmler gibi, tıpkı Perrault gibi, tıpkı Eflatun Cem Güney gibi bir "masalcı"dır. Bunun yanında Eflatun Cem Güney gibi bir Türk masalcısıdır. Onun bu şekilde anlaşılıp, algılanıp değerlendirilmesi gerekmektedir. Samed Behrengî, Tebrizli bir Türk masalcısıdır.

KATSUYA KAMO

Deniz'in Bilinmeyen İsteği;
Rodrigo'nun Bilinmeyen Öyküsü

ŞENOL YAZICI

Bir yapıt o üstün özelliklerde yetkin bir ürünse,
artık üreteniyle bağlantısının azalması,
bir grubun, kitlenin, partinin, ideolojinin, coğrafyanın,
hatta ulusun malı olmaktan çıkması,
evrenselleşmesi gerekir.
Her sanat yapıtının da öncelikli ideali
herhalde bu olmalıdır.

bu yazıyı **rodrigo'nun konçertosu**nu dinlerken okumanız önerilir

Hemen hepimiz " Kara Tren" türküsünü biliriz?

Peki, kaç kişi Mozart'ın olağanüstü senfonilerinden birini baştan sona sabırla dinleyebilmiştir? Vivaldi'nin Dört Mevsim'ini kaç kişi bilir ya da Ravel'in Bolero'sunu kaç kişi ıslıkla çalar? Beethoven'ın Ay Işığı Sonatını kim sonuna değin dinler?

Özel ilgisi olanlar dışında ağır müzikler gelir bunlar bize. Kimse oturup Türk Marşı'yla kadeh tokuşturmaz, kimse efkârını Beethoven'la aşmaya çalışmaz... Nitelikli oldukları genel yargı olduğundan beğensek de ortak bir payda bulamayız, bizden değildirler sanki. Ağır kalırlar; hüznümüzü, sevincimizi ya da her neyse ruh halimiz onu, daha da sıkıntılı bir ruh haline döndürebilirler. Kulağınız niteliğine aldırmadan, hislerinize tercüman olacak olanı arar.

Umudunuzu yitirmeyin, hadi bir de gitar konçertosunu deneyin...

Beğendiniz mi?

Nasıl da uydu, beni bununla gömün, diyorsunuz değil mi?

Oysa o da bizden değil, senin gitarın yok ki, sazın var, o bir İspanyol. Hem de kör bir İspanyol.

İşte evrensellik bu: Bir İspanyol ezgisini, dünyanın öte ucundaki seni sana anlatmayı başarması...

O nedenle içinde gitarların muhteşem gösterisini, gül ve kastanyetin büyülü raksını, haklı bir kavganın isyanında mutlak bir yenilgiye ve ölüme severek giden gerillanın hüzünlü başkaldırısını barındıran Rodrigo'nun, Gitar Konçertosu'nu bu kadar çabuk benimsemiş, bizden saymış, yaşamımızın her anıyla özdeşleştirmişizdir.

İşte budur sanatta evrensellik.

İyi bir sanat yapıtının olmazsa olmazlarından biridir evrensellik. Bu herkes tarafından tanınmak, satın alınmak gibi anlaşılsa da değildir. Kötü bir ünle de tanınabilirsiniz, iyi bir ünle de çok satabilirsiniz, ama herkesin bir şeyi, genelin duygu ve düşüncelerine payda olmayı başarmaktır evrensellik.

Yerelden, bir aidiyetten çıkan; İspanyol folklorik müziğinin izlerini taşıyan Rodrigo'nun gitar konçertosunu dünyanın her yerinde her tür enstrümanla çalınırken, hemen her dil ve biçimden şarkılara uyarlanmış olarak dinledik. Çok filmin fon müziği oldu. Kimi ulusların marşı, kimilerinin direnme sembolü... Beyrut'ta bir direnişin bayrağı, Fransa'da popüler bir şarkının uyarlama notası, Amerika'da bir filmin fon müziği, Türkiye'de bir düğün salonunda gelini ağlatan, davetliyi dansa çağıran ya da yirmi beş yaşında ölümüne koşan gerillanın son isteği hüzünlü ve kıvrak bir ezgi olmayı başarmıştır.

İspanyol yerel müziğinin izlerini taşıyan Rodrigo'nun Gitar Konçertosu, herkesin olmayı başarmış evrensel bir yapıttır, dünyanın en çok bilinen, dinlenen, sevilen protest konçertosudur. Çünkü içerdiği, haklı bir amaç için intiharına başkaldırı hüznü ortak insan özelliğidir ve herkesin paydasıdır. Nedir bunun sırrı acaba?

Ona bir İstanbullu kızın elinin değmesi olabilir mi?

***

Cumhuriyete kadar türkülerimiz, şarkılarımız da öksüzdü. Atatürk'ün çok sesli batı müziğine geçiş gayretleri işe yarasa da de geniş halk kitlelerine ulaşması kolay olmadı. Tek sesli, tek sazlı ezgilerle ya da Batı taklidi, çalıntı aranje şarkılar alışkanlığımızken, birden çok sesli, çok sazlı dünyanın en görkemli konçertosunu dinlerken bulduk kendimizi. Sadece biz değil, bütün dünya özgün adı Concierto de Aranjuez olan bu müziği sevdi. Her tür çalgıyla çalındı, hafif müziğe uyarlandı, kimi ülkelerin ulusal marşı oldu, kimi filmlerin unutulmaz müziği, bazen de yoksul düğünlerinin kamberi oydu... Nereye konulsa oraya bir seçkinlik, hüzünlü bir başkaldırı esintisi, "yenilsek de varız" türü bir dostlar sofrası havası getiren bu yapıtın öyküsünü, emek verenlerini en önemlisi evrensel payda oluşunun sırrını merak ettik mi hiç?

Belki de Rodrigo 1929'da Türk kökenli o hanımla tanışmasaydı o güzelim Konçerto'nun hiç olmayabileceği aklımıza geldi mi? Ya da bir güzel çocuk, öldürülmeden önce son arzusu olarak onu dinlemek istemeseydi, bizim onu tanımamızın ne kadar daha gecikeceğini düşündük mü? Ya da yediden yetmişe sevişimizin sırrını?

"O sahneyi çok iyi somutladım; bir mitinge gider gibi gideceğim idama, asılma günü gelip çatınca o sevdiğim giysilerimi giyeceğim, postallarımı, parkamı... Beyaz ölüm gömleği giydirmek isteyecekler, giymeyeceğim, tıraş falan da olmayacağım. Önce gidip orada oturacak, bir sigara yakacağım, sonra demli, güzel bir çay içeceğim. Haa bak, Rodrigo'nun o ünlü Gitar Konçertosunu da dinlemek isterim orada. Sanırım asılacak bir insanın son isteğini geri çevirmezler... Sonra urganı kendim geçireceğim boynuma ve dönüp orada asılmamı seyredenlere, 'burada ölen yalnızca bedenimdir' diyeceğim. Ama düşüncemi öldüremeyeceksiniz, düşüncem yaşayacak," diyecekti Deniz Gezmiş, 1972 yılının 6 Mayıs'ında asılmadan önce.

Deniz Gezmiş yanılmıyordu, düşünceleri yaşadı. Yurtseverliğin, hak, emek mücadelesinin efsanevi bayrağı oldu, ama son isteği yerine getirilmedi... "Demli çay" da içemedi, Rodrigo'da çalınmadı. Öylece ölüme gönderildi.

İyi ki çalmadılar konçertoyu, diye düşünürüm bazen. Ya insafa gelip, korkularını yenip, insanlıkları uyanıp 'son arzudur' diyerek çalsalardı... O köhne Ulucanlar bir bahar gece yarısı, dünyanın dört yanında, dağ başlarında yanan özgürlük ateşleri gibi usuldan usuldan, yıldız dolu göklere doğru yükselen o muhteşem konçertonun gitar nağmeleriyle temellerinden titreseydi.

İzleyenler, o kararı verenler, hatta cellatlar bile belki de dayanamazdı. Ne olduklarını anlamadan, büyük bir pişmanlıkla ağlayabilirlerdi. Ama bana öyle gelir ki Deniz de dayanamazdı. Gencecik ömrünü bağımsız Türkiye idealleriyle tüketen, o delikanlı romantik kalbin gözleri de yaşlarla dolardı. Bu asla korkunun gözyaşları olmazdı; müziğin hissettirdiği kahırla gölgelenmiş, yenilmez bir umudun yakıcı hüznü olurdu, ama.

Ama kim anlardı, ne derlerdi?

İnsan olan hiç kimse, köklerini İspanya İç savaşı ve o savaşta yok edilen Guernica'dan alan, tıpkı Picasso'nun tablosu Guernica gibi savaşa bir evrensel yanıt, umudu yaşatan olağanüstü gizemli bir çığlık olan, bir Türk kızının desteği, emeği ve Rodrigo'nun eşsiz dehasıyla biçimlenen bu müthiş müziği dinlerken ıslanacak gözlerine engel olamazdı.

Aslı üç bölüm olan, ama bizim yaygın olarak ikinci bölümünü bildiğimiz eseri, 1938'de Rodrigo'nun Türk vatandaşı yahudi eşi, piyanist Victoria Kamhi'nin notaya geçirip ilk taslağını oluşturduğu, 1939'da tamamlandıktan sonra ilk sunumu İspanya İç Savaşı sonrası Barselona'da gerçekleştirilen Concierto de Aranjuez'i, Rodrigo'nun Gitar Konçertosu olarak Deniz Gezmiş sayesinde tanıyıp sevdik çoğumuz.

Besteci Joaquín Rodrigo Vidre İspanya'nın Sagunto / Valencia bölgesinde 22 Kasım 1902'de doğdu. Üç yaşında difteriye yakalanıp görme yetisini kaybetti. Aile çocuklarının eğitimi için yollar ararken onu müziğe yöneltti. Sekiz yaşında solfej, piyano ve keman eğitimine başlayan küçük müzisyen, on altı yaşında armoni ve kompozisyon dersleri alıyordu.

Klasik İspanyol gitarını mükemmel biçimde çalamadı, ne var ki müzikte çok başarılı oldu Joaquín. 1925'te yani yirmi iki yaşında orkestra için bestelediği Beş Çocuk Parçası ile İspanya Ulusal Ödülü'nü kazanınca yurtdışında eğitimini sürdürmesi için aldığı bursla Paris'e gitti. 1927'de dönemin ünlü ustalarından Ducas'la çalışmaya başladı. Yine orda tanıştığı Manuel de Falla'dan etkilendi. 1929 yılında, İstanbul doğumlu Yahudi kökenli bir Türk kızı olan piyanist ve besteci Victoria Kamhi'yle tanıştı. Bu genç, yetenekli piyanist kız, onun üzerinde derin etkiler bıraktı.

Yahudi kökenli bir aileden gelen İstanbullu Victoria Kamhi, 1905 Ocak ayında İstanbul'da dünyaya geldi. Temel eğitimini İstanbul'da gördükten sonra müzik eğitimi almak için Paris'e gitti. Ünlü piyano hocaları Lalewicz, Lévy ve Viñes'ten piyano eğitimi aldı. Meslektaşı Joaquín'le 1929 yılında tanıştı ve dört yıl arkadaşlıktan sonra 19 Ocak1933'de Joaquín Rodrigo Vidre'nin vatanı İspanya Valencia'da evlendiler.

Victoria bütün ailesiyle birlikte doğma büyüme hatta beş yüz yıllık İstanbullu olsa da dedelerinin geldiği, yani atayurdu olan İspanya'da yaşamaya itiraz etmez. Ne var ki İspanya, 1. Dünya Savaşına katılmadığı için hâlâ güçlü bir ekonomiye sahiptir ama siyasi açıdan huzursuzdur. Sık sık askeri kalkışmaların yanında, yinelenen seçimlerde; bir cumhuriyetçi diye adlandırılan solcular, bir milliyetçi diye tanımlanan sağcılar iktidara gelir. Tıpkı Türkiye'nin 70'li yıllarındaki siyasetinde olduğu gibi ardı ardına bir yığın yanlış yapılır. Bitmeyen protesto ve şiddet olaylarıyla, siyaseti tasarlayan sokağın baskısıyla ya da egemenlerin drin hesabıyla yeni bir seçime gidilir.

Belki İspanya'daki bu huzursuz ortam etkisiyle, belki Fransa'daki hazır iş imkânı ve çevreleri nedeniyle Joaquín ve Victoria Yeniden Paris'e dönüp yaşamlarını orada sürdürürler. Bir süre Fransa'da, bir süre de 1. Dünya Savaşında uğradıkları yenilginin hıncını tüm dünyadan almaya kararlı eski bir onbaşı olan Hitler'in hırsla canlandırıp bir savaş makinesine çevireceği Almanya'da kalırlar.

İspanya İç Savaşı, iktidara seçimle gelen Sovyet Rusya'nın desteklediği meşru sol koalisyon hükümet güçleriyle, Alman ve İtalyan destekli isyancı General Franko'nun önderliğindeki milliyetçi askerlerin arasında 1936'da başlayıp üç yıl sürer. Sanki ardından başlayacak 2. Dünya Savaşının bir provası gibidir. İspanya İç Savaşı Alman ve İtalyan liderlerinin, dünya savaşı hazırlıklarını ilk kez uygulama olanağı bulduğu ve Batı devletlerinin kayıtsızca izlemeleri sayesinde başarıya ulaştıkları kanlı, kuralsız, vicdansız bir savaştır. Bu başarı, Hitler'in 3. Reich'ine inanç ve güveni artırır, Almanların kazandığı büyük savaş deneyimi ve cesaretle bütün dünyayı kan gölüne döndürecek 2. Dünya Savaşına ortam hazırlar. Bu korkunç savaş; ondan sonraki dünyada egemen olacak, çatışacak güçleri, hatta ideolojileri belirler, dünya düzenini şekillendirmede de büyük etken olur.

Bu savaşın bir diğer ilginç yanı da dönemin ünlü birçok sanatçısı sol güçlerin yanında savaşa gönüllü olarak katılır. Ernest Hemingway bu deneyimden yola çıkarak "Çanlar Kimin İçin Çalıyor'u yazar.

İç Savaşın ikinci yılında 26 Nisan 1937'de General Franco'yu destekleyen Almanya, meşru hükümetin elindeki Guernica adlı kasabayı, 28 uçak ve sonraki yıllarda Fransa ile İngiltere üzerinde kullanacağı, yeni ürettiği bombalarla ağır bir bombardımana tabi tutar. Kasaba bütünüyle yok edilir. 1700 kişi ölür, 1000 kişi yaralanır.

O günlerde Madrid hükümeti de Paris'te sergilenmesi için Paplo Picasso'ya bir tablo siparişi vermiştir.

Kübist ressam Picasso, gazetelerden öğrendiği ve çok etkilendiği, bombalanan şehir Guernica'yı konu alan dev bir tablo yapmaya karar verir. Guernica, yaklaşık 3,5 metre yüksekliği ve 7,8 metre genişliğiyle dikkat çeken büyüklükte bir tuval üzerine, sadece siyah ve beyaz renklerde yağlı boya olarak yapılır. Dünyanın birçok yerinde irili ufaklı kopyası bulunan tablo, tüm zamanların, savaşı ve yaşanan acıları en etkileyici biçimde anlatan eser olarak kabul edilir. Tabloyu gören faşist bir Alman askeri, Picasso'ya, "Bu muazzam, tabloyu siz mi yaptınız?" diye sorduğunda ressamın "Hayır siz," dediği darbımesel gibi anlatılır. Picasso'nun koyduğu koşullar nedeniyle tablo, Franko ölene kadar İspanya'ya gönderilmez, bu süreçte değişik yer ve ülkelerde sergilenir, ancak ülkeyi bir demir yumrukla yöneten generalin 1975'te ölümünden sonra İspanya'ya verilir.

Guernica bombardımanı bütün dünyayı olduğu gibi Valencialı müzisyeni de çok etkiler ve duygularını yansıtan bir beste üzerinde çalışmaya başlar. Bu arada karısı Victoria kendi kariyerinden vazgeçer ve kör kocasının sekreterliğini üstlenir. Kocasının çalışmalarını notaya geçirir. Concierto de Aranjuez 1938'de taslak olarak biter.

Victoria Kamhi ve Rodrigo 1939'da İç savaşın bittiği Madrit'e yerleşmek amacıyla dönerken geleceğin çok ünlü konçertosu da orijinal taslak olarak yanlarındadır. 1940'da Barcelona'da ilk kez icra edilen konçerto çok beğenilir. "Allegro con spirito, Adagio ve Allegro gentile" olarak üç bölüm halinde yazılan yapıtın özellikle ikinci bölümü kısa sürede yaygınlaşır ve sevilir.

İspanya folklorik müziğinin özelliklerini de taşıyan konçerto, hemen her tür alet ve çalgıyla çalınır. İnanılmaz derin, ama teslim olmaktan zevk alınacak bir hüzne sahip müzik, aynı zamanda gizemli bir etkiyle de başkaldırıyı ve direnişi çağrıştırır. Ondaki dehşetli ama aynı zamanda enerji veren bir güce dönen o hüzün, insanı ağlatır. Bu ağlayış, kaybetmenin ağlayışı değil, olsa olsa haklı, onurlu ama ancak çok kayıp verilerek kazanılan bir kavganın paydası olmanın verdiği çaresiz, ama gururlu dik duruşun ağlayışıdır.

Müziğin ruhunu oluşturan bu başkaldırı ancak, Kerbela'da son savaşı için ayağa kalkan ve bir avuç arkadaşına da "İsteyen evine dönsün" diyerek ölüme giden Hüseyin'in öyküsünü okurken hissettiğiniz gibi bir his; bizim Ahmet Kaya tarzı müziğimizde ya da Yılmaz Güney tarzı filmimizde rastladığımız hüzünlü, ama yakışır diyerek alkışladığımız, yenilmesi kader olan özel bir başkaldırının tadıdır.

Konçertonun orijinalinde, başlarken baskın gelen ses, davuldur. Davul Alman ve İtalyan destekli General Franco'nun askerlerini temsil eder. Davul sesleri gitarı bastırır önce. Sonra sessizlik ve Faşizm kazanmıştır. Ardından tek bir gitarın solgun sesi başlar, sonra bir başkası... sonra bir başkası... Dağ başlarında yanan özgürlük ateşleri gibi dört yan gitar sesleriyle dolar... Ve hissedersiniz ki umudun ve direnişin sesidir gitar...

Rodrigo'nun Gitar Konçertosunu dinlerken Guernica'yi, İspanyanın kötü kaderini hisseder, yaşar ama üzülmeden katlanırsınız. Gözleriniz yaşararak, sanki hak edilmiş bir ölüme itirazsız gidersiniz. Yine aynı biçimde içiniz kan ağlayarak da olsa müzik sizi ayağa diker, başkaldırmanız ve direnmeniz gerektiğini hissettirir. Kaybedeceğinizi yüzde yüz bilseniz bile o romantik direnişin bir parçası olursunuz. Gözleriniz yaş içinde ama dev bir ordunun karşısında ayağa kalkabilecek dende cesur, en güçlü duruş ve sesinizle; "Hadi, dünyanın bütün alçakları gelin!" diye seslenebilirsiniz.

Gitar Konçertosu, öteki yapıtlarıyla beraber Rodrigo ve eşini dünyanın dört bir yanına gururla taşır... Nihayet 1972'de Türkiye'ye de gelip Ankara ve İstanbul'da konserler verir karı-koca sanatçılar. Rodrigo İstanbullu eşinden " ...o, benim ışığım..." diye söz eder gazetecilere. Bu mutlu ve başarılı evliliğin kahramanlarının, yüzyılın başında başlayan hayatları yüzyılın sonunda noktalanır. Victoria 1997'de, Rodrigo ise 1999'da veda ederler yaşama.

Konçerto ise sahiplerinden azade, her gün biraz daha genç, biraz daha diri, evrensel yolculuğunu sürdürür...

Şimdi hikayesini de biliyorsunuz, sırasıdır, hadi bir kez daha dinleyin bu eşsiz konçertoyu...

Bu kez Denizleri ve arkadaşlarını da düşünerek dinleyin. Belki bilinçaltımız bir biçimde, Türkiye'nin en iyi okullarında okuyan, belli ki çok iyi olacak bir yarına yürüyen, aklı cesareti, enerjisi sınırsız bu gençlerin; neden bütün geleceklerini hiçe sayarak "Tam bağımsız Türkiye..." diyerek sokağa döküldüğünü, hiç kazanamayacakları açık seçik görülen bir kavgada koca bir devlete kafa tuttuğunu, orantısız güçlerle silahlı mücadeleye kalkıştığını, ama tek kişiyi bile öldürmeden ölüme gülerek gidişlerindeki sırrı çözer.

Belki bugün tayları boğazlayanların, deveyi hamuduyla götürenlerin ya da kozasında ipek böceklerine kıyanların ... ellerini kollarını sallayarak dolaşmalarını, rahat, hatta küstah hallerindeki sırrı anlarız.

Sonra da bu İspanyol yerel müziğinin de tatlarını taşıyan ezginin bu kadar tanıdık gelen, DENİZ'i ve bizi bu denli etkileyen gizemini çözmeye çalışırız.

Gitar konçertosu evrensel hale geldiğinden bu ayrıntıları merak ettik, biliyoruz. Yoksa hiçbir acıklı öykü niteliksiz bir ezgiyi muhteşem yapmaz. Çoğumuz ne Guernica'yı bilir, ne İspanya İç Savaşını. Ne o İstanbullu Yahudi kızı tanırız ne de ancak 1972'de Türkiye'ye gelebilen Rodrigo'yu... Hoş onu bir varoş düğününde dans müziği olarak kullananın da, milli marş yapan ülkelerin de ya da yüzlerce şarkı gibi Beyrut şarkısına da aranje eden yorumcunun da bu bilgilerle işi yoktur. Onun kör bir İspanyol olduğunu bile kaç kişi bilir? Bilse de birincil derdi olmadığı kesin. Ama payda, dinleyen herkeste aynı. Rodrigo herkesin müziğidir, dünyanın en çok bilinen, dinlenen, sevilen protest konçertosudur. İçerdiği haklı bir amaç için intiharına başkaldırı hüznü evrensel insan özelliğidir ve herkesin paydasıdır.

Sanatın eşsiz gücüdür bu: Onu lokal AİDİYETLERDEN ve YERELLİKTEN azade kılıp DÜNYALI kılan güçtür; EVRENSELLİK...

VICTO NGAI

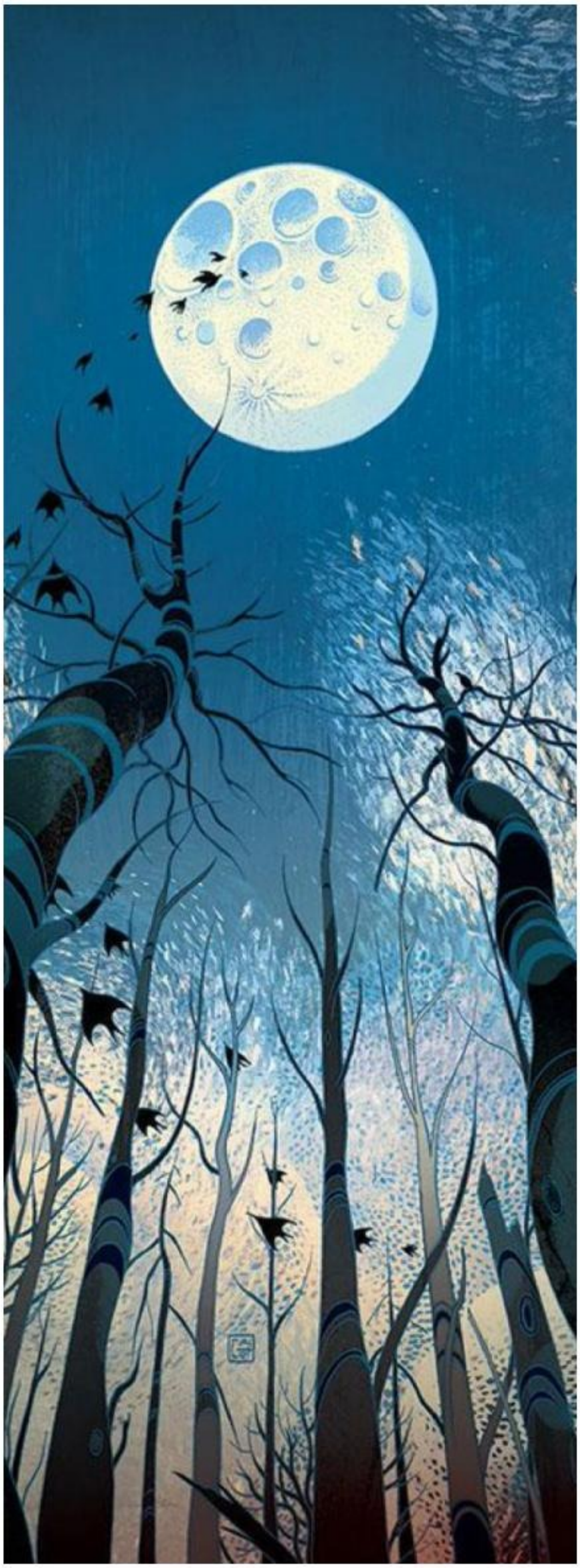

Sessizliğe Övgü

TUNÇ KURT

Şakıyan Köyü'nde olağan bir sabah. Doğa insanlardan önce uyanmış. Ağaçların koynunda yuvalanan hayvanlar kendilerini ormanın derinliklerine bırakmışlar bile. Lakin doğa yalnızca insanlara değil, aynı zamanda hayvanlara karşı da acımasız. Meyvelerini öyle az vermişler ki bu sene, hayvancıkları ne doyurur ne de öldürür acından. Derler ki bu Allah'ın takdiridir. Bir ceza, bir lanettir köyün üstüne. Tevekkeli değil, bir hanede yaşanan acı gizlidir gizli olmasına da ceremesi tüm köyedir. Kırmızıların hanesindeki elim olayın neticesinde toprağın bereketini kaybettiği de söylenir.

Hanenin adamı Ensar'ın kuşkulu ölümü, köylüye pek inandırıcı gelmemiş de olsa kabullenilmişti lakin insanın içine şüphe kıvılcımı düşmeyegörsün, kuru saman gibi anında alevlenir, yerini yepyeni hikâyelere bırakır. Av sevdasına taban teptiği ormanda bir yılanın ısırması yüzünden ağılanıp kendi köpüğünde boğulduğu hikâyesi çoğu köylüyü ikna etse de bazı şüphecilere yeni hikâyeler anlatma fırsatı da doğmuş. İntihar ettiğini söyleyenleri mi ararsınız, hanımının zehirlediğini mi?

Tam da bu ikircikli olay kanıksanmış ve olağanlaşmışken akabinde hanımı Teslime'nin tütün ilacıyla kendini zehirlemesi ile hikâyelerin bini bir para oldu. Hikâyeler anlatıladursun, olan evin tek çocuğu Mürüvvet'e oldu. Zaten yarım akıllı ve sessiz genç kız, sus pus olmuş, sesini tümden kaybetmişti. Bu da yetmiyormuş gibi bir de olan seslere tahammül edemez olmuştu. Ola ki evlerinin önünde birkaç çocuk koşup oynasın, bir komşu yüksek sesle konuşsun kapıya çıkıp eline ne geçtiyse fırlatır, Allah yarattı demezdi. Bırakın konu komşuyu, çoluk çocuğu, hayvanların şakımasına, havkırmasına, gaklayıp guklamasına, anırtısına, ulumasına da tahammül edemez Mürüvvet. Yaz kış fark etmez, kapı pencere kapatır, o da yetmez al yemenisini kulaklarının üstünden bağlardı. Yeter ki ses olmasındı hayatında.

Bir de Mürüvvet'in babaannesi vardır ormanın sonunda tek göz bir evde. Mürüvvet sadece ona yemek götürmek için evinden çıkar. Hayırlı torun olması, bir nebze olsun köylünün yüreklerine su serper.

Babaannesi, aynı babası gibidir, daha doğrusu babası anasının burnundan hık demiş düşmüş, yüzünün çirkinliğini oğluna miras vermiştir. Soya çekilir de sadece yüzden mi verilir? Nemrut mu nemrut, çığırtkan mı çığırtkan... Küfrün en sunturlusu, bedduanın en Allahlısı düşmez dilinden. Siğilli kurbağa gibi yatağında tüner, gelen yemekleri silip süpürür, karnı doyunca nankörlüğün sazını eline alır, ver Allah ver, ver Allah ver!

Mürüvvet, yemek götürdüğü vakit al yemenisinin altında gizlediği kulaklarını pamukla tıkar. Tıkar ki duymasın babaannesinin cırlak sesini, küfürlerini ve beddualarını. Hatta yolda kuşların, köpeklerin, tilkilerin, domuzların, sincapların ve daha bir sürü hayvanatın sesini de duymak istemez. Sever yine de hayvanları. Rabbim giydirmiş yumuşacık kürkleri, tüyleri, telekleri de salmış ormana. Salmış salmasına da ah bir de ses çıkarmasalar.

Mürüvvet, azığını çıkınına yerleştirmiş, kuşlara darı, diğer hayvancıklara da ekmek bile hazır etmiş. Çıkmış yola, ilkin köpeğe ekmeğini vermiş. Ormana girip derinliklerinde dal yaprak ezerek giderken ağaçlarında tüneyen kuşlar için ağaç diplerine darı dökmüş. Gördüğü her deliğe, ine ekmek bırakmış. Ormanı ekmek ve darı ile doldurmuş.

Babaannesinin evine vardığında açmış kapıyı girmiş içeri. Yatağında tüneyen siğilli kurbağa pörtlek gözlerini bizim Mürüvvet'in gözlerine dikmiş. Başlamış söylenmeye. "Nerde kaldın dul garı çocuğu? Öldüm acımdan! El kadar ekmeğe muhtaç ettin beni orospu! Allah belanızı versin! Köpekler gibi uluyun da domuzlar gibi eşinin dağlarda!" diye vermiş küfrü, bedduayı. Lakin Mürüvvet hazırlıklı, kulağında pamuk, üstünde al yemeni derken o küfürler deniz kabuğunun içinden gelen uğultu gibi tatlı bir uğultuya dönüşmüş. Gülümsemiş yaşlı kadına. Çıkını açmış, içinden nevaleyi çıkarmış. Börülce yemeği, közlenmiş patlıcan salatası ve bazlamadan mükellef yemeği tepsiye dizip babaannesinin kucağına koymuş. Yaşlı kadın, silmiş süpürmüş yemekleri. İyi ki pamuk ve al yemeni varmış da duymamış o şapırtıyı Mürüvvet. Tabak çanağı alıp çeşmede yıkadıktan sonra çıkınına yerleştirip yola koyulmuş. Babaanne arkadan sövedursun Mürüvvet, ormanın sessizliğinde halinden memnun, kalbinde kelebek hafifliği ile yürümüş. Karşısına ağzı köpük köpük bir tilki çıkmış, titreyen bacakları kendini taşıyamaz hale gelince bırakmış kendini Mürüvvet'in ayaklarının dibine. Eğilip sevgiyle okşamış hayvanın pamuk bedenini. Yürümeye devam etmiş. Bir ağacın gölgesinde gözleri kanlı yatan türlü kuşları görmüş, eğilip bakmış hepsine. Gümüşi teleklerini okşamış bir bir. Yürümeye devam etmiş, yolda yerde yatan domuzları, sincapları görmüş, okşamadan geçmemiş hiçbirini. Eve yaklaşınca babasının av köpeğinin ölüsünü de sevmeyi ihmal etmemiş.

Kapıya vardığında dönüp etrafına bakmış Mürüvvet. Doğa tam da olmasını istediği gibi dingin bir halde karşısında duruyormuş. Al yemenisini çözüp gür kıvırcık saçlarını savurmuş rüzgârın serinliğine, pamukları çıkarmış kulaklarından ve dinlemiş köyü. Çıt çıkmıyormuş, doğa sus pus olmuş Mürüvvet için. Gülümsemiş. Eve girdiğinde sessizliği bir daha dinlemiş. Gülümsemesi sessizliğe bir övgü gibi doldurmuş evi.

Nihayet istediği sessizliğe kavuşmuş Mürüvvet. Artık babası odasına girip ondan sessiz olmasını isteyemeyecek, içini delik deşik ederken iğrenç seslerini işitmeyecek, annesi bir köşede ulur gibi ağlayamayacaktı.

Divana uzanıp gülmeye başlamış. Gülmesi kahkahalara dönüşmüş. Ev dolup taşmış, sel olup tüm hanelere akmış. Köylüler buna şaşıp kalmış.

Yazık kıza, iyice üşüttü demişler.

Uslu Hâller Mekaniği

EMRE YILDIRIM

KWANG HO SHIN

"Dostum," diye başladım samimi bir izlenim yaratmak için.

"Rica ederim yardımseverliğinizin asıl sebebini benimle paylaşınız. Çünkü çevrenizdekilerin iyi olması adına gösterdiğiniz bu itinalı çabayı garip karşılıyorum. Kimsenin sizden bir şikayeti yok, hatta yardımınıza mazhar olmayanlar bile hakkınızda olumlu şeyler söylüyorlar. Bu nasıl olabilir, şüpheden aklımı yitireceğim. Siz böylesi iyi ve doğru işler yaparken, ben oturmuş hal ve hareketlerinizi tartmaya çalışıyorum. Kendinizi insanlar için paralayıp kimsenin farkında olmadığı eksiklikleri düzelten inceliğinize bir yandan şapka çıkartıyor, diğer yandan gerçek bir açıkgöz olduğunuz kuşkusuyla kendimi sizden korumak için planlar yapıyorum. Anlayacağınız bu çıkarsız iyiliğiniz ve tereddütsüz, dalaveresiz açıklığınız karşısında dengem gittikçe bozuluyor. Belki, diyorum şöminenin karşısında bacak bacak üstüne atmış, sakalını okşayarak düşüncelere dalan zengin bir efendi edasıyla, belki onun gibi gerçek iyiler de mevcuttur yaşam içerisinde."

Bir yanım "Artık kimse böyle şeyler yazmıyor!" diyordu. Kağıdı buruşturup attım. Sonra attığım yerden alıp avuç içimle kırışıklarını gidermeye çalıştım. Uçlarına ağırlıklar koydum. Gerilmesini sağlayarak tekrar tekrar geçtim üzerinden; elim, parmaklarım ve dirseğimle. Bana mısın demedi. Temize de çekebilirdim aslında. Ama öyle yapınca beğenmeyip düzeltmeye kalkar, düzelttikçe duygularım başkalaşır ve işin şekli değişirdi. Kendime verdiğim güzel bir dersti bu; yok etmekte aceleci, yapıcılıkta ahesteydim. Sonrası malum, müthiş bir pişmanlık ve karamsarlık çöktü üzerime. Belki saatlerce baktım durdum kağıda. Neden yazmıştım, neden buruşturup atmış, neden tekrar düzeltmeye çalışmış ve şimdi şefkatli gözlerle neden seviyordum yazdıklarımı? Başladığımda her şey yolundaydı, hitabımı beğenmiştim. Tam zarfa koyup pullayacakken satırlara karşı bir ilgisizlik belirmiş, bu ilgisizlik hızla kaygıya dönüşmüş ve hem derdimi hem derdimi anlatış şeklimi küçümsemeye başlamıştım. Saman sarısı kağıdı da aynı gerekçeyle zarftan çıkartmış, fırlatıp atmıştım. Ancak bu da çok sürmemişti. Hışmım yerini tavize bırakmış, kağıtla aramda bir göz dalaşı başlamıştı. Bir süre kavgalı çiftler gibi kıpırdamadan beklemiştik. Oda olabildiğince sessiz ve loştu. Göz ucuyla görüyordum onu ve onun da beni gördüğünden emindim. İlk konuşan ben olamazdım. Fakat içinde bulunduğum durumun da farkındaydım elbette.

"Hatalısın!" diye mırıldanıyordu. "Hatalısın ve hatanın farkındasın. Ama kendinle barışık değilsin ki bunu kabul edesin, asla olmadın. Zaten hatalı olduğunu bildiğin kadar kendinden nefret ettiğini de biliyorsun. Bu da eksiklerini gidermek için kılını kıpırdatmayan burnu havada biri yapıyor seni."

"Keser misin şunu!" diye bağırmıştım. Sonra bir süre gene somurtmuştuk. Hatanın onda olduğunu düşünüyordum açıkçası. Ama gerçeği bilseniz de söylememeniz gereken zamanlar vardır. Önce buruştur, sonra köşeye fırlat, ardından sözlerine sertçe karşılık ver ve neticede onu haksız çıkar. Bu kadarını yapamazdım doğrusu. Suskunluk sürüyordu. Resmen şöyle: ...

Dayanamayıp "Affedersin!" demiştim bakmadan. Cevap vermedi ama haklı çıkmanın vicdani sorumluluğuyla kıpırdanmaya başladı. Demek ki ya şaşırmış ya memnun olmuştu. Hoş, ikisi de aynı kapıya çıkıyordu. Onu şaşırttığım için memnun olmuş ya da memnun ettiğim için şaşırmış olabilirdi. Eninde sonunda ikisi de benimle ilgiliydi ve ben bu durumdan tarifsiz bir zevk duyuyordum . Yalnız, bir ara dönüp şöyle söyledi:

"Bu hiçbir şey ifade etmiyor!"

"Nasıl yani?" diye çıkıştım.

"Sen değişmiyorsun. Durağanlığını garantiye almak ve rahatının bozulmasını önlemek için ukalalığından bile taviz vermeye hazırsın. Sözde 'affedersin' diyerek benden özür diliyor, gönlümü alıyorsun. Halbuki şefkatinde bile olağanüstü bir kibir var. İçinden geçenlerden adım gibi eminim. Hatalı olduğumu düşünmene rağmen alttan alarak üstünlük sanrını pekiştiriyorsun. Çünkü içten içe aynı tükenmez inanca sahipsin. Benim doğru-yanlış ayrımı yapamayacak kadar budala olduğumu sanıyorsun değil mi? Seni bu yüzden suçladığıma, hatalı olduğun kanaatine de bu budalalık sayesinde vardığıma inanıyorsun. İnanıyorsun çünkü bu düşüncenin de sana sahip olduğundan haberin yok. İnanıyorsun çünkü korkaksın. Hatalı olduğuna dair kanıtlarla karşına çıkıp seni tepe taklak etmemden korkuyorsun. Başta söylediğim gibi eksiklerini öyle iyi tahmin ediyor, onların başkası tarafından görülüp ifşa edilmesinden öyle ödün kopuyor ki aramızdakileri masaya yatırmadan kazanmanın, kazandığını hissetmenin yollarını arıyorsun. Sonra, işte bu noktaya geliyoruz. Eteğimizdeki taşları dökmeye imkan bulamadan kıçı kırık bir 'affedersin' ile idare etmeye çalışıyorsun beni. Fikirlerini çürütmeyeyim diye tevazu gösterip sadaka veriyorsun. Sen merhamet göstermiyorsun, sen açıkça rüşvet teklif ediyorsun bana!"

İş çığırından çıkmıştı. Sesini işitebiliyordum. Sara hastaları gibi titriyor, yer değiştiren harflerden farklı kinayeler türeterek bana saldırıyordu. Basit ama etkili söz söylemekte her zaman başarılıydı zaten. Bağırıp çağırmak istedim. Fakat yapamazdım. Sıradan bir günün sıradan bir vaktinde olsak; karmaşık durumlara nasıl tepki veriyorsam öyle tepki verir, arkama bile bakmazdım. Ama o esnada, işittiğim hakaretlerin peşi sıra yapamazdım işte. Bağırmak, haksızlığa kılıf uydurmak için takınılan zorbaca bir tutumdur. Gocunduğumu sanırdı. Ben de farklı bir yöntem izleyip düşüncelerimi dile dökmeyi denedim.

"Sürekli aynı şeyleri söyleyip duruyorsun. Madem bu kadar rezil ve bencil biriyim, neden hala buradasın? Neden benimle kalmak yerine mutlu olacağın bir yere gitmiyorsun. Seni zorla tutmuyorum. Sana bir şey kattığım da söylenemez. Aslına bakarsan sen olmasan ben bir hiçim. Görüyorsun, söylediklerinin aksine haklılığını onaylıyorum. Hem sözlerimin arasında istediğin itiraflar da var. Evet ben kendini beğenmişin tekiyim. Küstahlıktan olsa gerek, senden özür dilemek benim için çocuk oyuncağı. Hatta bu huyundan hiç hoşlanmadığımı söylesem yeridir. Yaşadığımız onca şeyden sonra ufacık bir özürle ikna oluyor, ihtiyacım olduğunda yardım etmeyi kabulleniyorsun. Sadece bir özür! Neden biliyor musun? Çünkü bunu istiyorsun. İkna olmaya hazırsın sen! Sadece bunu inandırıcı kılmak için işimi zorlaştırmayı seçiyorsun. Bu sayede beni yola getirdiğini falan sanıyorsun herhalde. Şu masanın başında oturuyor, herkesin işe gittiği vakitlerde sana ve kendime zaman ayırıp bir şeyler üretmeye çalışıyorsam söz dinlemeyip ders almazlığım sayesindedir. Dolayısıyla sakın, sakın ola ki herkes gibi olmam, onlara benzemem, onlara ayak uydurmam konusunda diretme. Çünkü bunu yapmayacağım. Bunun için senden, hiç istemesem bile, vazgeçerim."
Konuşmam bittiğinde yüzümü ister istemez ona çevirdim. Az

önce ütülü parşömenler gibi tarihi bir kudretle diklenen yaprak gitmiş, olsa olsa üzerine ufak bir not düşeceğiniz, onu da asla görülmeyecek bir yere iliştireceğiniz kağıt parçası gelmişti.

Ağladığını duyabiliyordum. Hıçkırdıkça hışırdıyor, hışırtısını gizlemek için uğraş veriyordu. Masum çabasına bile hürmet duyardım ben. Ama merhametli sayılmıyordum nedense. Neymiş efendim, eksiklerimi gizlemek için alttan alıyormuşum. Eksiklerimden haberdar olduğum için bile övgüyü hak ediyordum. Ama o ne yapıyordu; işimi yokuşa sürüyordu. Kusursuz bir metin mi yazmaya çalıştım; kullandığım ağır üsluptan ve konunun gereksiz derinliğinden söz açar, uzun ve anlaşılmaz yazılar yerine herkesin kendinden bir şeyler bulacağı paragrafları tercih etmem hususunda beni uyarırdı. Mükemmellik bir kaygı meselesidir dostlarım. İşinize musallat olan noksanlık endişesini gidermek için ölesiye yırtınmanın karşılığıdır. Benim de en önemli eksiğim eksiksiz olmaya çalışmaktı. Eksiksiz olmak adına giderek eksiliyor ve yırtınmamın mükemmel bir karşılığı olacağını umuyordum. Çünkü gayretim neticesinde kendimi iyi hissediyor ve doğuştan yeteneklilere özgü bir vurdumduymazlıkla karşılıyordum sersem bakışları. Mozart gibi, Magnus gibi, Monet gibiydim. Bir esere vücut vermeme yaramasa bile, çabalamanın ayan metotlarına ve saklı ritüellerine aynı ölçüde hakim sayılırdım. Müthiş bir isme sahip olabilirdim bu konuda; nafile emeğin dahi çocuğu, diyeceklerdi ardımdan.

Sıradan insanları tüketecek bir mücadelenin sonunda yorgun değil dinç hissediyordum kendimi. Sevdiğim işi yaptığımdan mı? Hayır, çabalamayı sevdiğimden. Zahmetsizce çabalayan ve bundan zevk alan birinin gerçek erdemi, tembelliğe yönelik gayretinde gizliydi. Öyleyse gayretkeş birinin çalışması, tembelin tembellik yapmasından yeğ sayılamazdı.

Bildim bileli böyleydim; benden beklenen işlere gereken önemi gösterememiştim. Tek bir şey -o işler uğrunda sarf ettiğim çaba- değer ifade ediyordu benim için. Parkenin üzerinde dertop olmuş ağlarken, o da farkındaydı bunun. Sesi git gide kısıldı ve sonunda sessizleşti. Başa dönmüştük. Oda sessiz ve loştu.

Ne yazık ki aradığım sessizlik bu değildi dostlarım. Yaşantım süresince gürültüsüz ortamları tercih etmiştim. Dış veya iç ses olması fark etmez; tek ses duymak isterdim düşünürken. Masaya yumruğunu vuran aklımın gümbürtüsünü işitmekti amacım. Kafamda masalsı sevdaların, dayanılmaz hasretlerin, bükük boyunlu karanfillerin ya da kuşların hassasiyeti değil, mekanik çarkların melodisi çalınır, beni bunlar dinlendirirdi. Kuvvetini iyilik adına kullanan bir despot olabilirdi beynim, sakınca görmezdim. Ama bu sessizlik yıpratıcıydı ve beni rahatsız ediyordu. İçinde tiz çığlıklar, yakarışlar, sızlanmalar vardı; keder ve kinaye doluydu.

'Ne olur bir şey söyle!' diye geçirdim içimden. Düşüncelerimi okudu sanki. Ağlaması kesildi ve konuştu:

"Sen çaba göstermiyorsun," dedi. "Bilinçaltına monteli bir eksikliği işe yarar biçimde kullanmaya çalışıyorsun. Uğraşmak karar vermeyi gerektirir. Oysa uğraşmak dışında bir şey bildiğin yok senin. Çabalamadan iş halletmeyi, kısa ve doğru dokunuşlar sayesinde iş yükünü azaltmayı bilmediğin için seni rahatlatan yöntemi... hayır seçmiyor, kendini bu yönteme maruz bırakıyorsun."

Olay bu şekilde gelişmişti. Savunmasına karşı yapacak hamlem vardı ama sustum. Rahatsız eden bir sessizlikle değil; çaresiz bir kabullenişle sustum. En azından öyle sanmasına müsaade ettim. Çünkü aklımın o yanını da seviyordum. Uğraşılarımda bana muhalif olan verimli ukalalığı işime geliyordu. Her yerde onu görmeye başlamıştım. İhtiyacım vardı ona. Eğer gitse, kusur sonsuzluğu içerisinde sürecek sonuçsuz bir mükemmellik arayışına mahkum ederdim kendimi. İnsanlığımdı benim; esnekliğim, eksikliğim, eğlencem ve erdemimdi. Onun sayesinde insanlarla yüz yüze gelebiliyordum. Aynı dilden onun sayesinde konuşabiliyor, sevinçlerini anlıyor, hüzünlerine ortak oluyordum. O olmasa ben, yeteneklerini masa başında tüketen bir makineden başka şey olamazdım.

Günü gülerek bitirdik. Yazıyı olduğu gibi postaladı. Dönüşte alt kat komşumla muhabbete tutuştu. Müzisyen bir kadındı. Sanat tarihinin duyulmamış sırlarından bahsetti ona, mecburen dinledim. Kadınlardan oldum olası çekinirdim ben. Ama o, tanımadığı biriyle bile muhabbet eder, bildiklerinden faydalanırdı. Deneyimler biriktiriyordu hafızasında. Ben de yazılarımda onun bu tür deneyimlerinden faydalanıyordum. Yarın, ertesi gün ve sonrasında kadınla tekrar görüşmek isteyecek, ben ise odada kalmakta diretecektim. Uzlaşmamız imkansızdı.

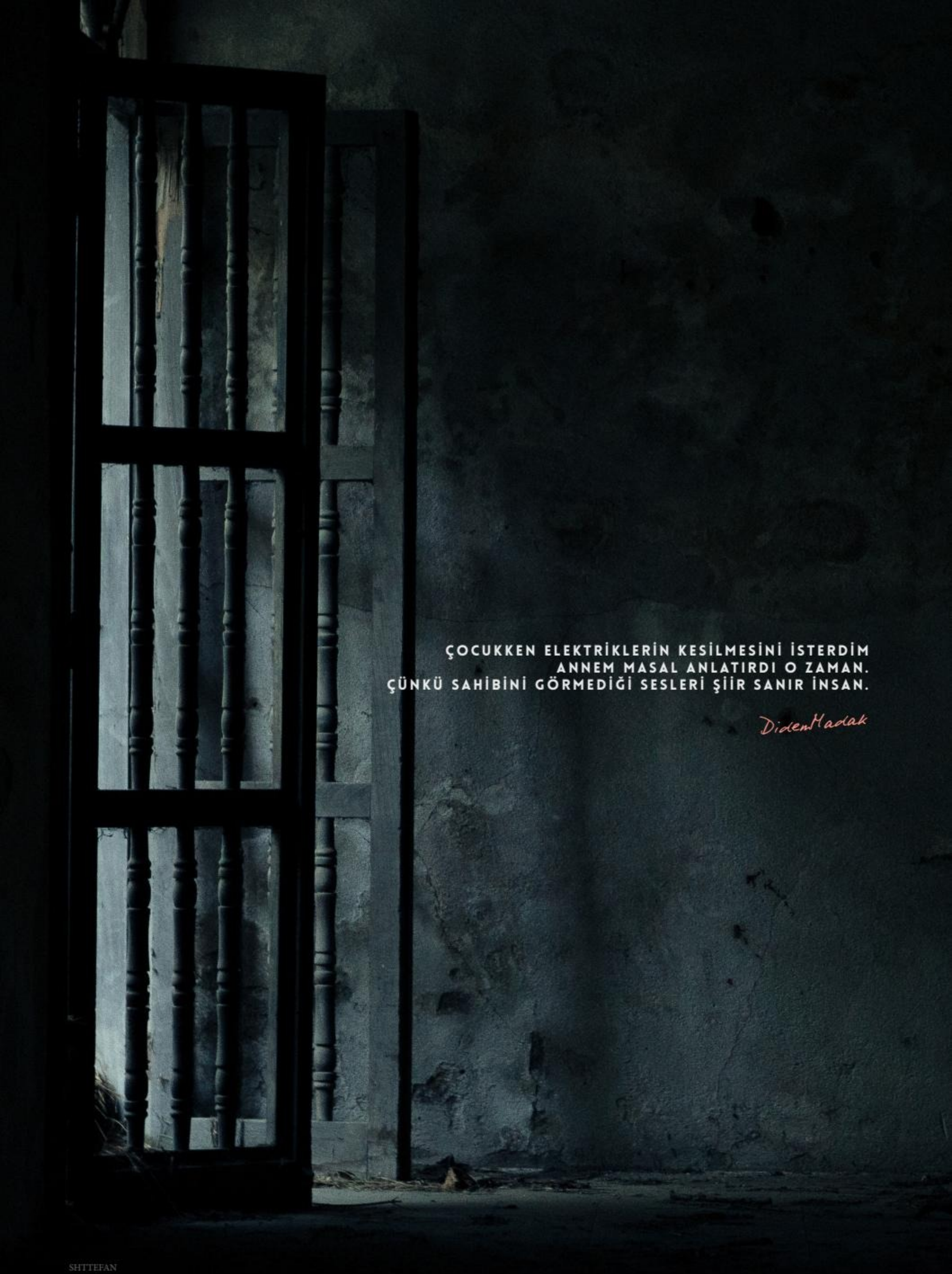
ÇOCUKKEN ELEKTRİKLERİN KESİLMESİNİ İSTERDİM
ANNEM MASAL ANLATIRDI O ZAMAN.
ÇÜNKÜ SAHİBİNİ GÖRMEDİĞİ SESLERİ ŞİİR SANIR İNSAN.
Didem Madak

SHTTEFAN

FLORIAN NICOLLE

Maval

GİZEM ALTINORDU

1.Hane

Göğsümüzün nazende yuvasından nefes yerine geçenlerle tutuştuğumuz harp
Kör mermiler gibi aşk, bıçkın sokak yaraları gibi acı
Seni bir güzel gözlü şairin dünyaya zamansız bakışı gibi tuttum koynumda uyuttum
Pazar yerlerinin ıslaklığı, yeşil soğanlar, annelerin hızlı adımları
Babaların kocaman elleri, çocukluk, seni hangi harbin içinde doğurdum?
Hangi ırmaktan geçiyordum da seni karanlıklarda unuttum

2.Hane

Bahar görmüş tohum gibi yarıyor toprağımızı hayat
Ağaçlarımızı açtık aşı yapsınlar diye güzel yılanlara
Güzel yılanlara açtık, göğsümüzü sütümüze geldiler
Sütümüze geldiler, inanmazsanız sorun Şahmaran'a

Ben tanımadım bir baba ki anlatabilsin yalan bir masal
Uykusu çalınmış bir körpecik bedene
Kamaları işaretler belledi çocukluğun bendine
Bir baba nasıl anlatsın yalandan bir masal
Eve götürdüğü ekmek taşa dönüşmüşken dert ile

Teslim:

Annemizin sakındığı yerlerimizden vurdular bizi
Çelikten yelek giyer gibi giydirmiş
Güzel zihnimize
Papatyadan taçları
Onlara daha çok taç, taçlarına daha çok elmas, elmaslarına güzel köşeler diye
Onlara güzel aşlar, onlara güzel kaşlar, onlara güzel aşklar diye
Annemizin sakındığı yerlerimizden vurdular bizi
Önce annem ağladı, sonra bütün çocukların annesi

Gerçekleşti Nilüferin Ölümü

MAHİR TAŞYURT

yorgunluğa gebe yolculuklar
sonuçsuz bir intihara benzerken
şeritler, artık yalnızlıklar kadardır
ölü bedenler, hayallerin içine çıplak ayaklarıyla geldiğinde
sakatlanmıştır en güzel devrimler

guguklu saatle uyanmaz cellatlar
bütün cesetler birbirine benzediklerinde
düşler, şiddetle deliren akıllardan kaçar

sabıkalıdır herkes ezdiği karınca sayısı kadar
göl ağzında yaşama tutunan nilüferin şarkısında
kadınların öpemeyeceği yerdedir kadavralar

olayların belirsizliklerine tercüman,
lekesiz hüsranlar çığlığında
ve rüzgarıyla gövdesini kapatan solmuş çiçekler
bırakır kendini bir uçurumdan

Pabuç

VEYSEL KAYA

elimdeki penseyle şiirin etini sıkmaya çalıştım
başaramadım.
ayakkabılarımı yemeye çalıştım
başaramadım.
ne şu dışardaki lodos kiremitlerimi alabildi
ne de camide beni beklemeyen allahım
aslında ben, sakalımın sakladığı tırnak izlerini özledim
oysa sen yaradanın adını taşıyordun
bense tırnak izlerinden yaradanı arıyordum
başaramadım.
şimdi şu bembeyaz aynayı kirletmenin manası yok
manası yok artık yıldızlarla oyun oynamanın
ve ben bu defa kararlıyım
ayakkabılarımı çiğ çiğ yemeye başladım.

NADER SHARAF

Sarışın Gece

AYŞEGÜL TABAK

Göğsünün genişliğine boyun eğen
Kanatlarım arası vadi boyu
Atlılar,
Atlılar koşuyor
-dört nala
Ve içimden geçerken
Günışığı huzmesi
Bıçak gibi kesmekte
Karanlıkta iniltiyi
-ve nihayet
Çözülüyor işte
Yıllardır bekleyen bilmece
Artık, yüreğimde uykulu
Sarışın bir soluk gece

Nisan 2017-İstanbul

Bileklerime Uçurum Saye

NEŞE USTA

Geceye çadır kurmuş sesinin
İki koy arası 'yüzün' dizesine vurgun doğuşu,
Dokunup terk edişi.
Neden' zehrinin artçı sarsıntıları arasında
Aklım yitik
Hislerimi de yitirsene!
Ellerimi azalt ellerinden.
Bak neşterin sırtına!
Bakışların alıp da
Delik deşik kör kütük sarılıp hoş olmak da
Güzü müjdeleyen şiirlere dahil değil mi zaten.
Göğsüne koloniler kurmuşluğu
Hüzün hüzüne bir demlik şarabın.
Tüm düş'üşlere ısmarlanan bilet arkasına
Engellere dans etmeyi öğret yazmıştı karası hayatımın.
Ve hissetmiştim;
Sen hayatımın karasını kıran rüzgârın güz cephesi.
Farketmiştim senin olduğunu
Duyar gibiydim efsanevi bir hikâyeye düşeni
O yüzden susma hakkımı kullandım.
Dar bilinmeyenli denklemlerine iliklenmiş düğmelerini çözüyorum;
Kâinatın tüm sarılma hevesi sende toplanmış
Sen yine habersiz
Sen zaten benden habersiz
Aslı buydu mevzunun.
Saye'nde bir kaldırım kurup
Morga kaldırdım tüm düşüncelerimi
Yeniden ezberledim çizgilerini
Nefessiz bırakana dek
Sokak lambasının ciğerlerime saldıran oksijenini.
Yıldızları soluyorum şimdi.
Boynumun omzumla asla buluşamadığı sokakta
Ölü kırlangıç kimsesizliği var.
Bir yakamoz sığınağının iç çekişi kulaklarımda,
Yüzünün gece hâline susuyorum, duyuyor musun.
Duy'ama;
Bir çocuk sesine takılan yıldız gibi sarıl ellerime.
Bir karış toprağa güvercinler eken
Çocukluğundan gülümseyen sesine
Veryansın suskunluğum.
Ay yolları sevişirken kalbin hazan yanından
Alnımı öptüğün her ânın
Kuru sıkı gülleri şakağında.
Şiiri herkes doğurur, sen hiç katili oldun mu?

VELIZAR IVANOV
En doğru masal,
anlamadan korktuğumuzdur.
Talât Sait Halman

Kağıt Uçak

KENAN ÇETİNKAYA

Ne zaman sokaklarda kâğıttan uçak yapan çocuklar görsem Ankara'nın eski silüeti canlanır gözümde. Doksanlı yıllarda her yere yapılan binaların arasında eskiden elöpen -dokunduğunuzda kuyruklarını bırakan küçük kertenkeleler- yakaladığımız, köpeklerimizle oynadığımız, en çokta akşam olunca yıldızlara bakıp tuhaf hikayeler anlattığımız toprakların etrafına çekilen çitlerin arkasından bakarken, yine alt mahallelerde oturan Kürt Ali Amca'nın ya da Nesimi Ağabey'in bize "Gidin başka yerde oynayın!" diyen kalın sesiyle kaçtığımız mahallemi anımsarım. Binalar yapıldıkça buralarda mahallemizdeki büyüklerin çoğunluğu ya işçi olur ya da yaşı biraz büyükse ve sözü geçiyorsa bekçi olurdu. Bina yapıldıktan sonra kapıcı olarak başlayanlar başına talih kuşu konmuşcasına bir mutlulukla gülümserdi. "Kira yok, elektrik, su derdi yok daha ne olsun!" derdi babam gıpta edercesine onlardan söz açıldığında.

Sanırım '92 yazıydı, binaların arasında kalan birkaç ağacın dibine oturmuş tepeden Yıldız Mahallesi'nin altında yavaş yavaş göğü yercesine yükselen apartmanları izlerken Kamil'in kardeşi koşa koşa bize doğru geliyordu. Her zaman yaptığı gibi peşimize takılmak için hevesliymiş gibi gözüküyordu.

"Ağabey, ağabey annem seni çağırıyor. Avjin Ninem geldi, O da seni çağırıyor." Soluk soluğa konuşurken bir yandan da elindeki sopayı çiçeklerin üzerinde uçuşan arılara savuruyordu.

"Tamam lan tamam." diyerek kalktık yerimizden. Kamil'in ninesi arada sırada gelirdi Ankara'ya. Tunceli'nin bir köyündendi ama hangisi olduğunu hatırlamıyorum şimdi. Üzerinde rengarenk ve kat kat elbiseleriyle bir büyücüyü anımsatırdı bana hep. Kırış kırış olmuş iki kaşının arasında bir ağacı anımsatan, ellerinde de dallar gibi duran dövmeler vardı. Biz ona "Resimli Nine" derdik. Aslında Kamil'in öz ninesi değildi, Kamil'in annesinin babasının ikinci eşiydi. Her zaman yaptığı gibi yanına gider gitmez elleriyle yüzümüzü yoklar Kürtçe bir şey söyledikten sonra gözlerimizden öperdi. Sonra yanına oturtur hikayeler anlatırdı bize. Bazı bazı kelimeleri anlamamız için elleriyle işaretler yapar ya da bir sopa alıp çizerdi toprağa sonra eklerdi; "Toprak, her şey toprak." derdi birkaç dişine aldırmadan gülerek.

Yanına gittiğimizde yine bizi aynı şekilde karşıladı. Rengarenk başlığının ardından çıkan kınalı saçları parlıyordu güneşte, elleriyle yine aynı şekilde yüzümüzü kavradıktan sonra gözlerimizden öptü. İçinde bir sürü dünyanın saklı olduğunu düşündüğüm eteğinin önündeki cebinden birer ceviz sucuğu çıkarıp uzattı.

"Bir sana Hasan, bir sana Bektaş. Bu da Kamil'e." Hasan daha önce bir tane yemişti muhtemelen ama bu hediyeye de hayır demezdi. Zevkle sucuklarımızı yerken Kamil'in annesi yemek hazırlamak için kalktı yanımızdan. Avjin Nine sırtını gecekondunun duvarına vermiş, aşağıda gözüken apartmanlara bakıyordu. Bir şeyler mırıldandı yine ama anlamadık.

"Nine!" dedi Hasan ucundan ısırdığı sucuğu hiç bitemeyecekmişcesine ağır ağır çiğnerken.

"Ha kuzu söyle."

"Bu evler çok büyük, yok etsene onları." derken kadının önüne çökmüş dizine yaslanıyordu. Bir anda korkuyla bakıştık Kamil'le, eğer bizim nine hakkında konuştuklarımızı söylerse ninenin bizi taşa çevirip eteğinin içine atmasından hep korkuyorduk ama onun büyücü olmasını da çok istiyorduk.

"Olmaz oğul, kim dedi bunu sana?"

"Kamil dedi nine, sen büyücüymüşsün."

"Ahaha bu Kamil mi?" diyerek bir öpücük kondurdu Kamil'in neredeyse bitmiş sucuğu tuttuğu elini çekip öperek.

"He o Kamil. Yapsana hadi, oynayamıyoruz."

"Başka ne dedi bu Kamil?"

"Sen her şeyi değiştirebiliyormuşsun. Hani şu anlattığın masallar gibi işte."

"Deme oğul. Ne çok şey demiş Kâmil." diyerek Kamil'e baktığında çocuk kırmızıya çalan rengiyle yere bakıyordu.

"O zaman Kamil'e ceza verelim."

"Kedi yap onu nine kedi."

Nine gülümsedi ve yere bakıp içini çekti. Eline aldığı bir sopayla önündeki toprağı deşti biraz, ardından başörtüsünü düzellti. "Yok vazgeçtim. Ben size bir hikaye anlatayım daha iyi. Kimseyi kedi yapmayalım ha olur mu?" dediğinde en çok Kamil başını hızla sallayıp evetledi onu. Ninenin avuçlarıyla sildiği ağzından kelimeler dökülmeye başladı.

"Çok çok eskiden bir köy varmış ovanın ortasında. Köy Pazarlarıyla o kadar ünlüymüş ki her yerden insanlar oraya gelirmiş. Biliyorsunuz değil mi pazarları?" diye baktı herbirimize biz başlarımızı evet anlamında sallayınca devam etti anlatmaya;

"Bir gün bu köye yaşlı bir adam gelmiş. Adam o kadar uzun yoldan gelmiş ki parçalanmış ayakkabıları ne kadar yürüdüğünü anlatması için yetermiş. Köyün hanını sora sora bulmuş. Kapıdan içeri girince hanın içine yayılan yemek kokusunu içine çektikten sonra hancıya doğru gidip bir tas su bir parça somun istemiş. Hancı şöyle bir bakıp "Paran var mı?" demiş tartarak adamı. Yolcu gülümsemiş; "Bir tas suyun bedeli ne ola ki?" demiş. Diğeri yanyan bakıp "Suya para almayız biz yolcu!" demiş. "E o zaman somuna da bizim paramız el verir." demiş yolcu elini cebine atıp bir altın sikke çıkarıp koymuş tezgâha. Hancı bir paraya bakmış bir adama bakmış bir şey demeden parayı alıp dişleriyle kontrol ettikten sonra aceleyle cebine koymuş hemen. Suyla ekmeği adamın önüne bırakıp gülümsemiş. "Başka bir şey ister misin? Güzel yahnimiz vardır." demiş. Yaşlı adam suyu içip bardağı koyduktan sonra somundan bir parça bölüp ağzına atmış. "Altınım bir gece yatmaya yeter mi?" diyen yolcu ekmeğinden yine bir parça bölüp ağzına atmış. "Tabi ki yeter efendi, üç gün yeter hem de. Yemek de dahil." deyip elini cebine atmış. Altın para diğerlerinden büyük olduğu için eline gelmiş hancının, gelmiş ama para daha hafifmiş sanki." Yavaşça dışarı çıkarttığı para iki parmağı arasında eziliyormuş. Paraya bir müddet bakmış. Elindeki altın para gitmiş yerine kağıttan yuvarlak bir şey gelmiş. Hancı hemen cebindeki tüm paraları çıkarmış. Sadece gümüş paralar varmış. Ama altın paradan eser yokmuş."

Hasan son sucuk parçasını da ağzına atıp hafif geri sıçradıktan sonra nineye bakmıştı.

"Aa nine o zamanlar büyük kağıt paralar yok muymuş?"

"Yok oğul yok. Eskiden sadece demir paralar varmış. En büyüğü de altınmış."

Biz Hasan'ın söylediğini çocukluğuna veren büyükler gibi gülerek birbirimize bakmıştık.

"Neyse nerede kalmıştık. Ha evet hancı hemen "Büyücü müsün sen? Altınım nerede?" demiş ileri uzanıp yolcunun yakasından tutarak. Handaki birkaç kişi o tarafa dönmüş onlara bakarken yolcu gülümseyerek; "Ben nereden bileyim. Sana hakkın olanı verdim ve sen de aldın. Kaybettiğin şeyi bana mı soruyorsun?" diyerek yakasını kurtarmış adamın ellerinden. Hancı ağzından köpükler saçarak tezgahın arkasından koşarcasına yolcunun yanına gelmiş.

"Sahtekarsın sen. Param nerede?" deyip karşısında durmuş adamın. Diğeri hiç umursamadan ekmeğinden bir parça daha alıp ağzına atacakken hancı sertçe adamın eline vurunca ekmek parçası yere düşmüş. Yolcu yerde duran ekmek parçasına bakmış sonra da hancıya bakmış. Yolcunun gözleri içinden sanki bir ışık geçmişcesine parlamış. Elini cebine attığında hancı bir adım geri çekilmiş korkuyla ama yolcu cebinden bir altın para daha çıkarıp diğerine uzatmış. Hancı korkuyla olsa da parayı alıp yine dişleriyle kontrol ettikten sonra cebine koymuş. Birkaç kişi hancıya mırıldansa da sessizce kendi işlerine dönmüşler. Yolcu ekmeğine bakıp bir parça daha koparmış. Bu sırada hancı sinirle söylenerek tezgahın arkasına geçmiş. Yolcu ağzına attığı ekmeği çiğnerken elini kaldırarak adamın göz hizasına getirmiş. "Kalbi kağıttan olanın parası altından olmaz. Olan para da kâğıt kalbe taşınmaz." demiş ve ardından yine geldiği gibi sessizce gerisin geri dönüp çıkmış kapıdan. Hancı başını sallayıp elini cebine atmış. Bozuklukları cebinden çıkarıp avucunu açtığında cebindeki tüm paralar altındanmış. Şaşırarak etrafına bakınmış. İçin için gülerken kapının ardında kaybolan adama yetişmek için koşarcasına tezgahı geçip kapanan kapıyı tutup açmış. "Yolcu, yol..." deyip dışarı çıktığında kapının önünde bir iki kişiden başka

kimse yokmuş. Birkaç adım atıp etrafa bakınmış ama önünde uzanan ovada kimse yokmuş. Hemen kapının önünde oturan yardımcısı onu görünce ayağa kalkıp adamın yanına gelmiş.

"Buyur beyim."

"Az önce çıkan adam ne tarafa gitti?"

"Ne adamı beyim, kimse çıkmadı. Ama sen tarif et ben ba..."

"Sus be. Adam şimdi çıktı. Uyuşuk herif!" deyip kıstığı gözleriyle etrafı taramış ama aradığını göremeyince küfrederek içeri girmiş. Paralı müşterisini kaçırmanın acısıyla içeri girip sinirini çalışanlardan çıkarmak için mutfağa doğru yönelmiş. Her zamankinden daha çok bağırmış daha çok kızmış. Gece olduğunda odasına çıkarken kendisini her zamankinden daha yorgun hissetmiş. Merdivenlerden attığı her adım daha da zor gelmiş. Odasına girdiğinde kapıyı kapatıp elini cebine attığında cepleri o kadar doluymuş ki eli bile zar zor içeri girmiş. Bir avuç sikkeyi çıkardığında bir bakmış ki hepsi altından. Sonra bir daha daldırmış elini cebine ve onlar da öyleymiş. Yatağın yanına gidip hepsini boşaltmış. Kahkahayla altınlara bakmış, elleri arasına aldığı altınlar o kadar ağır geliyormuş ki parmaklarının arasından kayıyormuş. Altınlardan birisini eline almak istediğinde parmakları altını tutmasına rağmen kaldıramamış. Birkaç kez denedikten sonra elini kafasını kaşımak için kaldırdığında kendisine dokunamadığını hissetmiş. Ardından eline baktığında parmaklarının kağıtmışcasına sağa sola sallandığını görmüş. Sol eliyle dokunduğunda sağ eli tıpkı kağıt gibi hışır hışır sesler çıkarmış. Sol elide aynı şekilde olunca kapıya doğru gidip tutmak istemiş ama kapıyı kavarayamamış. Ardından korkuyla pencereye doğru gitmiş ama bacakları o kadar zorlanmış ki pencere kenarına geldiğinde ayışığında onların da kağıt gibi inceldiğini görmüş ve hışırdadığını duymuş. Pencereye dayanarak yatağına baktığında ise yatağın üstünün altın sikkelerle dolu olduğunu görmüş. Pencere camındaki yansıması kendisini korkuyla geri atmasına neden olmuş. Pencerenin kanadına çarptığında gördüğü şey kağıda çizilmiş bir resimmişcesine kendisine bakan yüzüymüş, çığlık atmak için ağzını açtığında aniden çıkan bir rüzgara kapılınca pencereden dışarı çekilircesine süzülmüş. En sonunda adamın hissettiği atan kalbinin kağıttanmışcasına hışırdamasıymış. Sessiz sedasız rüzgarda savrulurken yatağın üzerindeki altınlarda ayışığında parıldıyormuş."

"Adam uçmuş mu nine? " Hasan dizleri üzerinde durmuş ellerini ninesinin bacağına dayamış merakla bakmıştı.

"He ya yavrum. Altına tamah edersen kalbin kağıt gibi incecik hışır hışır olur bilmiyor musun?" diyerek Hasan'ın yanağından öpüp saçlarını koklamıştı nine.

"Aman nine sen de altınım mı var benim?" diyen Hasan'a hepimiz gülmüştük.

"Nine." dedim o Hasan'ı kucağına alıp gıdıklarken.

"Yolcu adamı nasıl kağıda çevirmiş?" diye sordum.

"Oğul onu bilemem. Ama şöyle parmağını kaldırıp demiş işte. "deyip elini sağımızda yükselen inşaata çevirdiğinde binanın arkasından beliren bulutların arasına giren uçak birden görünmez oldu. Hepimiz şaşkınlıkla birbirimize bakarken binanın arkasından beliren kağıt bir uçak yavaş yavaş süzülerek ilerliyordu. Bir müddet gerçek uçağın çıkmasını beklediysekte uçan sadece kağıt uçaktı. Hasan yerinde zıplayarak "Nine nine!" diye bağırıyordu. Kamil ile gözgöze geldik bir an. Nine gülümseyerek bize baktı. Uçak inşaatların arasından geçerken yere doğru yaklaşıyordu sanki. Kamil bir an koşacak gibi davrandıysa da nine onu kolundan tuttu. Yine parmağını o tarafa kaldırıp birşeyler mırıldandı. Kağıt uçak yeni biten bir binanın arkasında kayboldu. Bir müddet sonra gökyüzünde beliren gerçek uçakla hepimiz sevinçle bağırmaya başladık.

"Nine, yaşasın nine!" diye biraz korkumuzdan biraz da uçağın normala dönmesinden. Hasan birkaç kez "Yine yap, yine yap!" diye bağırsa da nine sadece bir "Şişt!" ile onu susturabilmişti. Biz şaşkın şaşkın sessizce nineye bakarken aşağı mahallenin çocukları bağıra bağıra koşuşturuyorlardı; "Bu tarafa doğru gitti." diye. Bir an yine neyin peşindeler diye düşünüyorken ninenin gülmekten doğan öksürüğü düşüncelerimden sıyırmıştı beni. Ardından ninenin yanına oturup hiç konuşmadan önümüzde uzanan binalara bakmaya devam etmiştik.

Bazen çocukluğumun geçtiği o yerlere tekrar gittiğimde etrafta kâğıt uçaklar ararım ama bulduğum kartondan evlerin göğe yükselen camlarından bakan kâğıt insanlardır sadece ve hep şu kelimeler dolanır kafamın içinde; "Toprak, her şey toprak."

Kışın Çatlayan Kabuk

İHSAN BARAN

yalnızlığın bütün kışlarını gördüm
hepsi sürmeneliydi kabuğu olana

biri durmuş ayaklarını ısıtmaya çalışıyordu
çünkü yol insanın eksikliklerini sergiler
çünkü soğuk gibi
    yalnızlık da
ayaklardan başlar vücudu ele geçirmeye

yalnızlığın bütün kışlarını gördüm
dağlarda bilenip esiyordu rüzgâr

kimi durmuş sokağa bakıyordu
kimi pencereye
süt mısır alıyordu biri
    aynı bardakta iki kaşık
sıcak bir atkısı vardı birinin
    aynı atkıda iki boyun

yalnızlık kabuktur, kış ete bilenmiş bıçak
kabuğunu çatlatır biri orta yerinden

kanayan yarasıyla ısınır bir müddet
sıkı sıka dişlerini
    bir müddet
dolanır durur caddelerde
ama nasıl ölmez
    niye ölmez
        kanayan biri?

THOMAS SCHALLER

Şaman

CENGİZ BAYKURT

Tanrı der ki;
İnsanı topraktan yarattım
Bir çömlekçi maharetiyle
Yılanlar var ettim, aslanlar, dağ boyunda yaratıklar
Ben bilmezden bir suç işledim
Ne hâkim, ne bir tanık
Bir faili meçhul cinayet işledim
İdam mangasının önünde
Sıra sıra dizilmiş çınarlar
Dereler kan kırmızı
Şimdi uzak diyarda bir şaman
Zayıf ellerinde baba yadigârı davul
Gözünün akında bir şeffaf bulut
Ayaklarının altında soğuk beton
Tepesinde bir kara duman
Vahiy gelecekti gelmez oldu
Bizim şaman meczup bir ayyaş oldu

Arıza Tespit Formu

OZAN UĞRAŞ

beni özleyecek kadar büyük bir bıçakla yaralanmak,
fayton altında kalmaktır masalın,
geriye bir şeylerin kalması senden
kırıntısıdır ayrılmanın,ayrılmış bir şey
artık mükemmel şeylerin torbacısıdır,

tedariği mümkün olmayan bir güzelliğin var
biliyorsun,
ikindileri kavun kokusu yayılır boynumdan
vücut bütünlüğünü koruyamamış bedenlere,
bir el şıklatsam şehre inecek materyalist cinler,
bir kanun olarak kalacaktır güzelliğin,
seni 1 cm daha fazla biri güldürürse benden
dünyanın ekseni kayar,
hiç bir kuş ücretsiz uçmaz
(wifi ücretsiz)
canı sıkılan beni döver
(burada ücretli)
yaz 3 gün sürer iki gününü akrabalarında geçirmek zorunda
kalınan ,
ofsayttayken ezan okunur
ne yapacağını bilemezsin

Prospektüs

OKAN YILMAZ

aramızda uyku hapları
onkolojide sabahlamalar
ünite ünite kanlar

aramızda uzun yol sancısı
ve korkaklığın

inatla yok saydığındır
dinle

kısa metraj ayrılık filmindeyim
içimin köhne kapısı
ille de sana açılıyor
paslandım
artık bindiğin vapurdan daha da
eski bakışlarım
ve sırtımda biçtiğin günahlarınla
ve boşa çektiğim onca kürekle
içemediğimiz o kadehlere doğru
k ı r ı l ı y o r u m

gecesine kanayan yaralarımı basan
sen ey partizan
adımı anmadığın o rüya
kanattığındır
uyu
kansere adını veren kentte
el yastığında
hatırlayarak hem de

aramızda birkaç bin km şimdi
50 mg 30 draje
tatlı rüyalar niyetine
ve yazmayı beceremediğin şiirler
kadri bilinmemiş incelikler

aramızda kırık beyaz odalar
kortizon iğneleri

aramızda
birinin diğerini yeniden öldürme ihtimali
ve yabancı bir soru var:

saçlarımı sen keser misin?

Oğulcan Kütük'ün Ecza Kışı Kitabında "SU"

FATİH AKÇA

Su insanoğlunun varoluş kaynaklarından birisidir. Bu nedenle birçok coğrafya ve kültürde su ile ilgili mitlere rastlamak mümkündür. İnsanlığın ortak tarihi ve ortak aklının bir ürünü olarak üç sembolik anlamı ifade eder. 1- Hayatın Kaynağı, 2- Arınma ve temizlenme aracı, 3- Yenilenme Aracı.

Türklerin kültürel anlamda bağlı olduğu Asya toplulukları içinde su "Materia Prima" yani ilk madde olarak adlandırılır, suyun yaşamın ana kaynağı olması farklı coğrafya ve kültürlerde de kendisine yer bulmuş bu günün semavi dinlerinde dahi konu edinmiştir. Türklerin mitolojisinde su kültü önemli bir yer tutar. Göktengri yaşamı ve kâinatı ilk madde olan suyun dibindeki balıkçıktan ve Su İyesi'nin güzelliğinden etkilenerek yaratmıştır. Göktengri, Erlik Han'a suyun dibine dalmasını ve balçık çıkarmasını söylemiş ve bu balçıktan insan yaparak ona ruh üflemiştir. İnsanın yaratılışını gören Erlik Han balçığın bir kısmını ağzında saklamışsa da Göktengri bunu engellemeye çalışmış ve bu boğuşma sırasında etrafa dağılan balçıktan dağlar ve tepeler oluşmuştur. Şaman ayinlerinde su çeşitli ritüellerde kullanılmıştır. Yine Oğuz Kağan destanında ava giden Oğuz Kağan göl ortasında bir ağaç kabuğunda yalnız başına duran güzel bir kadın görüp onunla evlenmesi, ağaç ve su motifinin mitolojideki önemini vurgular. Kaşgarlı Mahmut'un derlediği "-Usukmışka sakıg kamug suj körünür. 'Susamışa serap, büsbütün su görünür', Balık suvda, gözü taştın. 'Balık suda, gözü dışarıdadır" v.b. atasözlerinde su çeşitli biçimlerde kullanılmıştır. Yine Kurgan mezar taşlarında su ibriği motifi genişçe bir yer tutar. Bahaeddin Ögel'in 'Türk Mitolojisi' adlı eserinin ikinci cildinde 315-422. sayfalar arasında su ve sular incelenmektedir.

Eski dilde "Ab" kelimesine karşılık gelen su, Divan şiirimizde methiye aracı olarak oldukça sık kullanılmıştır. Belde Aka, Hayreti'nin Kanunu Sultan Suleyman'a yazdığı Ab redifli kasidesi için şunları söyler "*Kasidenin yazılma amacına bağlı olarak methiye bölümünde su, padişahın lütfu, adaleti, cömertliği, gazabı, kadri, makamı gibi pek çok özelliğinden bahsetmek için bir vasıta olarak kullanılmıştır: Padişahın lütfuyla suyun parlak inciye dönüşmesi, onun eşiğine ulaştığı için suyun berrak olması, cömert eliyle saçtığı gümüşlerin yanında bulutun yağdırdığı suların yetersiz kalması gibi doğadaki pek çok unsurla ilişkilendirilerek padişahın övgüsü yapılmıştır.*" Divan şiirimizin önemli şairlerinden Fuzuli'nin Su kasidesinin birinci beyitinde "Saçma ey göz eşkten gönlümdeki odlare su/Kim bu denlü dutuşan odlara kılmaz çâre su" – (Ey göz! Gönlümdeki içimdeki ateşlere gözyaşımdan su saçma. (Ki) Çünkü bu kadar çok tutuşan ateşlere suyun faydası olmaz.") Diyerek çektiği aşk acısının gözyaşı ile söndürülemeyeceğini imler, haliyle bu da suyun yukarıda da belirttiğimiz gibi bir arınma, yenilenmeye aracı olması ile ilgili bir duruma işaret eder. İslam felsefesi, Yunan felsefesinden aldığı su, ateş, hava ve toprak varoluşun dört temel elementini ve Anâsır-ı erbaa olarak tanımlanmıştır. Divan şiirimizde su Anâsır-ı erbaanın bir parçası olarak gerek methiyelerde gerekse sevgilinin güzelliğini tasvir etmek için kullanılmıştır.

Su halk edebiyatımızın masal, anlatı ve şiirlerinde de sıklıkla başvurulan kavramlardandır. Köroğlu'nun bir adamı kuş avlamış, onu bir kaynağın sularında yıkarken kuş canlanıvermiş; kanadından damlayan sular bin tane göle dönüşmüştür. Sepete konularak akan suya bırakılan çocuk anlatısı da suyun koruyucu unsuruna dikkat çeker. Karacaoğlan'ın "Yeşilbaşlı gövel ördek Uçar,/ gider göle karşı./ Eğricesin tel tel etmiş/Döker gider yâre karşı." Dizelerinde de görüleceği gibi sevgili göl kenarında yabani ördeğe benzetilmiştir.

Günümüz Türk şiirinde de İlhan Berk, Necip Fazıl, Ziya Osman Sabah, Cahit Sıtkı, Sezai Karakoç gibi birçok şairin şiirinde su çeşitli biçimlerde ve psikanalisttik düzlemde kendisine yer bulmuştur.

Oğulcan Kütük'ün Ecza Kışı kitabında da su, nehir, kuyu, yağmur, deniz kelimeleri önemli bir yer tutmakta... Sıklıkla tekrarlanan bu kelimeler kitabın içerisinde mekânsal bir öğe olarak da göze çarpıyor. Kitabın arka kapağı:"*Bir su kenarında susup duruyor Oğulcan Kütük. Şarkılar, vedalar, akşam üstleri ve elvedaları düşünüyor*" bunu imlerken aynı zamanda Oğulcan'ın suyun arınma, yenilenme hali ile elvedalardan kurtulma isteğini de açığa çıkarıyor.

"Kitabın Ecza Kışı isminin ***"Çünkü kısa sustuklarımızın uzun kışından geçip / lanetli bir yılı birlikte yürüdük"... "şarkılar, vedalar, akşamüstleri ve elvedalar/ bu gezdiğim soğuk sırtlar"... "Kış başlıyor / Hadi Ekmeğe Uzan / Kuş Doyuracağız" ... "Bu kış, kabuk görmez yara gibi kaldı, bekledi, açıldı, açılıyor hâlâ içimde" ... "Kış başladı / Başladı yüzümün eczasız kışı / Bir sırla uyumam lazım bu uzun rüyada."*** dizelerinden de anlaşılacağı gibi şair kitap boyunca yaşadığı çağı, içsel durumunu ecza arayan katıksız bir kışa benzetiyor. Yer yer bu ecza arayışı su ve kavramlarının iyileştirici, arındırıcı, yenileyici etkisi ile buluşurken, suyun katı hali "buz" kış kavramının içinde pek yer almıyor. Kitabın ilk şiirlerinden Kül İsyanından "***Denizler gri dalgalanır geceye doğru / Yaylım ateşleri ve sabit kış / Bu dalgalardan soruluyor"*** dizelerinin tamamlayıcısı olan ***"Kimse sebep sormasın diye / Bulutlara bir hüküm astım"*** uzak bir bağlantı olarak yer alsa da içsel kışın soğuk, ürkütücü, yalnız hali suya pek sızmıyor.

"Su geldi, oraya sızdı, kuyuya / Kuyularda infilak." dizelerinde su her ne kadar kuyunun bileşenlerinden olsa da sızma haliyle kuyunun infilak etmesine sebep oluyor. Çocuk şiirinde geçen bu dizeler ***"Betonların sıvanmış gözünde duran nadir baharlarından" ... "Sus olduğumuz sokak bombalandı, / İnsan durup insanı keserdi ortasından, eti sevdik / Dünya... Bir ucu dışarıda, içerisi kanlı dünya"*** dizeleri ile birlikte okunursa son dönemde yaşadığımız toplumsal olaylara da bir gönderme niteliği taşıyor. Kitap da çocuk kavramı hem bu şiirde hem de Memleket İltihabı şiirinde ***"Şu mülteci mahallesi, güzel çocuklar kızlar / Birinin ağzında yüz yılı yakacak zehir var, söyleyemiyor / Biri utanıyor, biri korkmuş, başkası duymuş"*** dizelerinde toplumsal bir yergiye ulaşıyor. Bu kanlı savaşlar çağının getirdiği yıkım ve yozlaşma ensest ve pedofilinin yaygınlaşması, mültecilik kavramları ile iç içe geçerken şairin çocuk kavramı tüm bu kötücül şeylerin karşısında temiz ve saf olana özlem duyma halinden çok bir çaresizlik olarak göze çarpıyor. Dünyayı yakıp yıkan kapitalist paylaşımın karşısında korunmaya muhtaç olan bizlerin ruh hali bir çocuğunkinden pek de farklı değil. Oğulcan'ın bu yaklaşımının eksik kalan yanı ise içsel kışından çıkıp dışsal –toplumsal kışa dönüp saptamalarını değiştirecek olanaklardan yoksun oluşu. Haliyle bu noktada toplumsal izleklere sahip olsa da Marksist bir açıdan günümüz şairinin insan hassasiyetinin ötesine geçemiyor. Özellikle sosyalist bloğun yenilgisinin ardından yaşanan tarihsel süreç, küreselleşme ile birlikte hemen hemen herkesin bu tür duyarlılıklar edinmesine sebep oldu. Savaşların asıl sahiplerinin bile sık sık tekrarladığı "barış" "insan hakları" gibi insani değerlerin altı boşaltıldı. Günümüz şairinin toplumsal izleklerinde oldukça geniş bir yer tutsa da bu kavramlar teorik bilincin yoksunluğu ile parlak birer hassasiyet dizesi olmaktan öteye geçemiyor. Bu da şiirin toplumsal işlevinin bu çağda arkasında koca bir boşluk bırakmasına sebep.

"Toprağında durduğumuz suyu az odalarda / Altını belledi-ğimiz memlekette uyuduk"

İnsan belirli bir coğrafya da belirli bir kültürün içine doğar. Doğduğu toprak parçası, dili, kültürü onun evi aynı zamanda yaşantısını devam ettirdiği yerdir. Şair burada diğer insanlardan ayrılır yaşadığı topraklara duyarlı olsa da şairlerin vatanı bütün yeryüzüdür, şairin memleketi üzerinde insanın, kültürlerin, dillerin olduğu her yerdir. Cengiz Aytmatov'un "Her yazar bir milletin çocuğudur ve o milletin hayatını anlatmak, eserlerini kendi milli gelenek ve törelerini kaynak alarak zenginleştirmek zorundadır. Benim ilk olarak yapmaya çalıştığım, kendi milletimin geleneklerini ve hayatını anlatmaktır. Fakat orada kaldığınız takdirde bir yere varamazsınız. Edebiyatın milli hayatı ve gelenekleri anlatmanın ötesinde de hedefleri vardır. Yazar, ufkunu milli olanın ötesine doğru genişletmek ve evrensel olana ulaştırmak için gayret göstermek durumundadır. İyi yazar "tipik insan" ortaya koyma ustalığına erişen yazardır." derken dikkati çektiği konu da buydu. ***"Altını bellediğimiz memleket"*** dizesinde ilk akla gelen memleketin altının oyulduğu olsa da altın kelimesi ile vurgulanan yeraltı madenlerinin çıkarılırken kapitalizmin doğayı hiçe saydığını da imleyen ikinci bir anlam olarak düşünülebilir.

Divan şiirinde su kavramının sevgilinin güzelliğini, ona ulaşamama acısını anlatmak için de kullanıldığını belirtmiştik. ***"Bana gelince / Çehrene dokundum da su gibi dağıldı ellerim / Susturdum herkesi, eski bir yarıktan sızdım ömrüne / Ben geldim / İki yakan arasındayım artık"*** sevgilinin güzelliği karşısında ona dokununca ellerin su gibi dağılıp, yayılarak iki yakası arasında şairi bir denize çevirmiş. Su psikolojik açıdan temiz ve saflığın da simgesi, hayatın ilk maddesi olduğuna göre aşkın ilk hali su olma halidir. İnsan bu saf ve temiz halde durur, aşkını değiştirip dönüştürür belki onu bir okyanusa

çevirir. Fakat bu her zaman mümkün değildir, çünkü aşkın bir ucunda keskin bir biçimle ayrılık kılıcı sallanır. Gün gelir kınından boşalan kılıç şairi de keser "***Kıyısında sustuğum o su kenarı benim***" Kendi kenarında insanı susturur ayrılık... "***git yeni sesler çıkar insan içinden biraz / Ben soğuttum kalktığım yeri / Tüm taşları sev sen, / Bu kaynayan deniz, benim***" e evrilir çoğu zaman aşk.

Ayrılık uzaklıktır aşkın yakın dokunmalarına karşın. "***ömürden geçen bu lekeli su / göğün öteki yüzü, denizin beri tarafı. Bir uykuyu büyütüyor bunlar / Bir uykudan kan çekiyor rüya***" Şairin içsel kışı içindeki en kırılgan dizeler bunlar belki de. Ayrılığın yarattığı ecza kışı sürekli bir uyku haline dönüşme isteği olarak dönmüş şairin içine. Rüya, insan bilincinin uyku haline yansımasıdır. Bilinç sadece hatırladığımız anıları kapsamaz o aslında hatırlamadıklarımızı, yok olup gitmiş sandığımız her şeyi bize tekrar tekrar gösterir. Kimyasal ilaçlar uykuyu getirse de bilincin bize yapacağı oyunları engelleyemez. Bir uykudan kan çeker rüya!

"***Meydan beklese de olur biraz hem / O, şarkılar eskittiğimiz gün sonlarını / ve suyun geçtiği ağrıyı sakın unutmasın***" Ayrılık her insan için yakıcı bir özelliğe sahiptir kuşkusuz fakat şair için daha zordur çünkü ayrılığın ateşi iyice dövülüp şiire çevirir. Yakıcı bir şiire... İşte su, bahsettiğimiz ağrının üzerinden geçer, bu kabulleniş de buradan gelir.

"Bundan böyle hakikat / sadece o gidip gelmeli günlerimizden kalan suyun fikridir / suyu al, bana da biraz bırak / Sonra süzdür üstünden / gör geriye ne kalır? Bir etle sudan geriye ne kalır?" Suyun fikri akmak olsa gerek, akıp gitmek!

Kitap da bir diğer önemli ayrıntı da bölümlerden birisinin adının **Tazyik** olmasıdır. Sıkıştırıp darlaştırma manasındaki bu kelime; manevi baskı, zorlanma anlamını da taşır. Başka bir deyişle basınçtır. Şairin Tazyik bölümünü basınç olarak ifade etmek istediği aşikâr fakat Tazyik bölümünde bulunan toplam on üç şiir şairin hem içsel kışını hem de dışsal-toplumsal kışının getirdiği tazyik'i niteliyor. Bu bölümde üç şiir; ''sonrası'', ''sonrası 2'' , ''sonrası 3'' şiirleri aralara serpiştirilerek şairin içsel kışının gelişimini, yaşadığı çalkantıları, süreçleri ve araya giren diğer sebepleri de kronolojik bir sıra ile veriyor.

Sonrası : ***''büyüttüğün her acının yerini, kendin kazdın içimde. / Kış geçmiyor, suyumu ver!''***

Sonrası 2: ***'' çok üşümekten buğuyu buldum ve / bulduğum her şeyi sana gösterip kuruttum.''***

Sonrası 3: ***''bak, yaza çıkarken çatladı iklim / böyle sönecekmiş bende unuttuğun uzun ışık''***

Tazyik kelimesinin su kelimesi ile akraba olduğunu düşünürüm, haliyle şairin basınç- baskı olarak düşündüğü bu kelimesini psikolojik olarak da suyu işaret ettiği kanısındayım.

Kitabın son bölümü olan '' **Kabuk**'' ise öfke izleği üzerine kurulmuş beş şiirden oluşuyor. ''Son ders'', ''diploma'' , ''diploma 2'' , ''diploma 3'', ''mezuniyet'' başlığı altında toplanan şiirler diğer iki bölüme göre daha somut ve salt öfkenin getirdiği dizelere ait kavramlar olarak göze çarpıyor ve bir ithaf ile açılıyor. ***''her öğrettiği büyük ve kadim bir ağrı ihtiva eden, o derslerin uzun anlatıcısına... Bu defa ağlamadan.''***

''Ayrılığı bir mezun olma halinde inceleyen ve sıralayan şair, bu bölümün şiirlerinde yer yer öğretmenine seslenen bir öğrenci gibi sesleniyor sevgilisine; ***''Boğaz kaç boğumdur hocam, bakın bir bunu öğretmediniz'' (Son Ders, syf: 45)***

''kritik bir ağırlıktı uyuduğumuz uyku / hala akıyor birlikte yıkandığımız su'' (Diploma 3 syf:49)

Şairin ilk kitabının şairlik kumaşını gösterdiği yaygın olarak bilinen bir gerçektir. Ben aynı zamanda ilk kitabın şairin gelecekteki şiir evreninin anahtarı olduğunu düşünürüm. Bu nedenle su, çocuk ve et kelimelerinin Oğulcan'ın gelecekteki şiirlerinde de değişip dönüşerek yer alacağını düşünüyorum.

Akatalpa - Nisan 2018

kaybolandefterler

/zine

EDEBİYAT-KÜLTÜR-SANAT ELEKTRONİK DERGİSİ

HAZİRAN 2018 / 8 / MASAL